

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Alena Raková

**Americko-ruská spolupráce
v severopacifické oblasti**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Alena Raková**

Vedoucí práce: **PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

Raková, Alena. *Americko-ruská spolupráce v severopacifické oblasti*. Praha, 2012. 68 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra amerických studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se zabývá americko-ruskou spoluprací v severopacifické oblasti po rozpadu Sovětského svazu. Tichomořské oblasti obou států, ruský Dálný východ a západní pobřeží Spojených států si jsou svou geografickou polohou, vzdáleností od politického centra, historicky, kulturně, ale i hospodářsky velmi blízké. Ruský dálný východ disponuje zásobami nerostných surovin, Spojené státy potřebným kapitálem a technologiemi na jeho rozvoj. Na rozdíl od atlantického rozměru vzájemných vztahů, mají v asijsko-pacifickém regionu podobné zájmy v bezpečnostních otázkách. Jejich spolupráce v této oblasti tak skýtá ohromný potenciál i řadu nástrah. Tato bakalářská práce zkoumá možnosti, vývoj a směřování jejich spolupráce na pozadí americko-ruských vztahů v posledních dvaceti letech. Zaměřuje se na bezpečnostní, ekologické a ekonomické aspekty vzájemné spolupráce na vládní a regionální úrovni. Důraz je kladen především na roli Spojených států a jejich přístup k Ruské federaci v oblasti severního Tichomoří, proto se věnuje zejména americkým programům, institucím a firmám snažícím se o spolupráci s Ruskem v severopacifické oblasti. Práce dochází k závěru, že spolupráce v oblasti, především na regionální úrovni, existuje, avšak její potenciál je stále z velké míry nevyužit.

Abstract

The topic of this Bachelor thesis is the American-Russian cooperation in the Northern Pacific area after the disintegration of the Soviet Union. The Pacific areas of both countries, Russian Far East and the west coast of the United States, are close to each other when it comes to geographic location, distance from the political center, history, culture and economy. Russian Far East has at its disposal non-renewable resources, the

United States have the necessary capital and technologies for its development. As opposed to the Atlantic dimension of their mutual relations, in the Asian-Pacific region they have similar interests in the questions of security. Their cooperation in this area thus offers both great potential and a number of pitfalls. This BA thesis analyses the possibilities, development and tendencies of their cooperation, at the background of the American-Russian relations of the last twenty years. It focuses on security, ecological and economic aspects of mutual cooperation on both the governmental and regional level. The emphasis is put especially on the role of the United States and on their attitude toward the Russian Federation in the North Pacific region. It therefore pays attention namely to American programs, institutions and companies striving for the cooperation with Russia in the North Pacific region. The work comes to the conclusion that even though there is a cooperation in the region, especially on the regional level, its full potential is to a large extent underused.

Klíčová slova

západní pobřeží USA, ruský Dálný východ, regionální spolupráce, bilaterální vztahy, 90. léta 20. století, 21. století

Keywords

U.S. West Coast, Russian Far East, regional cooperation, bilateral relations, 1990's, 21st century

Rozsah práce: 90 304 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18. května

Alena Raková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Kryštofu Kozákovi, PhD. za vedení práce, jeho cenné rady, připomínky a komentáře.

Institut mezinárodních studií
PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno: Alena Raková
E-mail: alenarakova@yahoo.com
Semestr: Letní semestr
Akademický rok: 2010/11
Název práce: Americko-ruská spolupráce v severopacifické oblasti
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok): LS 2011/2012
Vedoucí bakalářského semináře: Prof. PhDr. Jaroslav KUČERA, CSc.
Vedoucí práce (není povinné): PhDr. Mgr. Kryštof Kozák, PhD.
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek): Po většinu 20. století vzájemné vztahy USA a Ruska (SSSR) ovlivňovaly dění po celém světě, a i po rozpadu SSSR určuje jejich spolupráce velkou měrou podobu mezinárodní politiky. Ovšem tyto vztahy jsou vnímané především jako transatlantické, které jsou tvořeny mezi Washingtonem a Moskvou. V práci se proto chci zaměřit na odlišný aspekt těchto vztahů, a to na regionální úroveň americko-ruské spolupráce na příkladu západního pobřeží USA a ruského Dálného východu po roce 1990.
Předpokládaný cíl (5 řádek): Cílem práce bude představit socioekonomický vývoj obou oblastí severopacifického regionu (Ruského Dálného východu a západního pobřeží USA) v posledních dvaceti letech a opětovně navazování vzájemných vztahů, které byly zpřetrhány během studené války. Velký důraz bude kladen na vývoj a směřování jejich spolupráce v ekonomické, politické a sociální oblasti, což může v budoucnu vést k vytvoření jednoho z nejsilnějších regionů v Pacifiku.
Základní charakteristika tématu (10 řádek): Oblasti ruského Dálného východu a západního obřezí Spojených států jsou si svou geografickou polohou, ale i historicky a kulturně velmi blízké. Pro vládní politiky Ruska a USA se jedná o strategické a velmi důležité oblasti z několika důvodů. Zejména v době studené války byla celá tato oblast charakteristická silnou vojenskou přítomností. Avšak jedním z nejdůležitějších faktorů je ohromná zásoba nerostných surovin, což se týká především ropy a zemního plynu. Především ropa stojí za ekonomickým i politickým vzestupem zejména nejsevernějšího státu USA Aljašky, ale pomalu i ruského Dálného východu. Na druhou stranu oba regiony jsou vzdáleny od hlavního politického centra země, což zejména v případě Ruska znesnadňuje situaci v oblasti. Vzhledem k relativní vzájemné blízkosti regionů a historickým vazbám, je tento aspekt jedním z důvodů, proč se oba regiony snaží navzájem spolupracovat a navazovat obchodní styky.
Předpokládaná struktura práce (10 řádek): Samotná práce bude obsahovat tři částí. První část část bude rozdělena na dva podokruhy, které se

budou věnovat každé oblasti jednotlivě. Bude zde představena jejich socioekonomická, politická a hospodářská situace a jednotlivé fenomény a problémy, kterým musí obě oblasti v dnešní době čelit. Jedná se zejména o těžbu nerostných surovin, financování oblasti, korupci, problémy demografického rázu a přístup vládních politik k periferním oblastem. Druhá část se bude zabývat bilaterálními americko-ruskými vztahy po skončení studené války obecně. V poslední části budou představeny vzájemné vztahy a spolupráce USA a Ruska v severopacifické oblasti v posledních dvaceti letech. Bude zde probrána jejich spolupráce a programy, které vznikly či vznikají na podporu a rozvoj tohoto americko-ruského regionu, včetně jejich cílů, možností a budoucího vývoje.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

1. Cole, Dermot. North to the Future: Alaska Story 1959 – 2009. Kenmore: Epicenter Press, 2008.
2. Donaldson, Robert H. a Joseph L. Noguee. The Foreign Policy of Russia: Changing Systems, Enduring Interests. New York: M.E. Sharpe, 2009.
3. Ferguson, Joseph P., Gilbert Rozman a Kazuhiko Togo eds.. Russian Strategic Thought Toward Russia. New York: PALGRAVE MACMILLAN, 2006.
4. Foundation for Russian American Economic Cooperation (FRAEC). <http://www.fraec.org/?nodeID=139>.
5. Haycox, Stehen. Frigid Embrace: Politics, Economics and Environment in Alaska. Corvallis: Oregon State University Press, 2002.
6. Menon, Rajan et Charles E. Ziegler. "NBR ANALYSIS: The Balance of Power and U.S. Foreign Policy Interests in the Russian Far East." The National Bureau of Asian Research 5, No. 11 (2000).
7. Russian Far East, <http://gov.state.ak.us/trade/2003/tad/russia/russia.htm>.
8. Sue, Davis. The Russian Far East: The Last Frontier? London & New York, NY: Routledge, 2003
9. Troyakova, Tamara and Elizabeth Wishnick. Integration or Disintegration: Challenges for the Russian Far East in the Asia-Pacific Region. http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/pdf_seminar/030612troyakova-wishnick.pdf.
10. UAA Institute of Social and Economic Research. <http://www.iser.uaa.alaska.edu/>.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

Úvod	10
1. Vymezení severopacifické oblasti	14
1.1 <i>Ruský Dálný východ</i>	16
1.2 <i>Západní pobřeží Spojených států</i>	20
2. Přístup Spojených států k Rusku po roce 1991 aneb americko-ruské vztahy a spolupráce po rozpadu SSSR	23
3. Americko-ruská spolupráce v severopacifické oblasti	28
3.1 <i>Hospodářské aspekty spolupráce</i>	29
3.2 <i>Spolupráce v otázkách životního prostředí</i>	32
3.3 <i>Bezpečnostní aspekty spolupráce</i>	34
4. Přístup vlády Spojených států, vládních institucí a amerických regionálních struktur k oblasti ruského Dálného východu	39
4.1 <i>Vládní úroveň</i>	39
4.2 <i>Regionální úroveň</i>	48
Závěr	53
Summary	56
Použitá literatura	58

Úvod

Po většinu 20. století ovlivňovaly vzájemné vztahy USA a Ruska (SSSR) dění po celém světě a určovaly podobu mezinárodní politiky. S koncem studené války se sice jejich vliv na chod světové politiky zmenšil, avšak stále často velkou měrou určují a ovlivňují, jakým směrem se bude světové dění ubírat. Ovšem tyto vzájemné vztahy byly a jsou nazírané především jako transatlantické. Tento atlantický rozměr americko-ruské spolupráce je v dnešním politickém diskursu vnímán jako ten zásadní a prakticky jediný možný. A především z tohoto pohledu jsou řešeny bilaterální i celosvětové problémy a krize. Ovšem právě dnešní doba ukazuje, že atlantický model není tak stabilní, jednotný a ekonomicky schopný, jako tomu bylo po většinu 20. století, zejména v jeho druhé polovině. Na významu čím dál více roste pacifická oblast s rychle se rozvíjejícími trhy a ekonomikami. S evropskou krizí a pohledem USA stále více se obracejícím na trhy a spolupráci v pacifickém regionu je pravděpodobné, že se 21. století stane stoletím Pacifiku.

Cílem práce je představit odlišný aspekt americko-ruské spolupráce, která je tvořena v severopacifické oblasti. Tichomořské oblasti obou států představované ruským Dálným východem a západním pobřežím Spojených států si jsou svou geografickou polohou, vzdáleností od politického centra, historicky, kulturně, ale i hospodářsky velmi blízké. Od počátku 90. let minulého století probíhá mezi oběma oblastmi regionu snaha o spolupráci, ve které je primárně usilováno o rozvoj ruské části Pacifiku. V regionu působí řada organizací, z velké části se jedná o čistě americké nebo rusko-americké instituce, jež mají za cíl v rámci specializovaných programů a projektů pomoci rozvíjet ruský Dálný východ, zavést zde fungující volný trh a demokratické mechanismy a navázat stabilní ekonomické vazby. To si s postupem doby uvědomily i jednotlivé vlády obou států a jejich pozornost se stále více obrací do této oblasti. I když se zatím jedná o okrajový aspekt vzájemné spolupráce, je stále více upozorňováno na rostoucí význam tohoto geopolitického regionu a potřebu dále a více spolupracovat na jeho rozvoji.

Velký důraz je v práci kladen na vývoj a směřování vzájemné spolupráce především v ekonomické (navazování obchodních styků a americký vývoz know-how), environmentální a bezpečnostní oblasti. Ruský Dálný východ má totiž díky nerostnému bohatství a energetickým zdrojům potenciál stát se v budoucnu důležitým hráčem v pacifické oblasti, ve které zatím hraje v poměru k ostatním aktérům jako Čína,

Japonsko a Jižní Korea jen marginální roli. Právě s pomocí USA by mohla jejich spolupráce položit základ silnému celku v pacifickém regionu, díky kterému by později mohly prosperovat oba státy. Z tohoto důvodu je pro práci stěžejní role Spojených států amerických a jejich pohled na spolupráci s Ruskem v oblasti severního Tichomoří po rozpadu Sovětského svazu. Proto je přístup USA v rámci vládní i regionální úrovně a jejich angažování se v této oblasti hlavním opěrným bodem celé práce. Jejím záměrem není analyzovat výsledky spolupráce, ale zmapovat oblasti a sféry, ve kterých se americko-ruská spolupráce v regionu od devadesátých let minulého století odehrává.

Kam se dnes americko-ruská spolupráce v severopacifické oblasti z nulového bodu v roce 1991 dostala a jak se jednotlivé části a druhy spolupráce vztahují k obecnějšímu tématu, tedy bilaterální spolupráci USA a Ruska, je hlavní otázkou práce. Její tezí je, že americko-ruská spolupráce v severopacifickém regionu především na regionální úrovni existuje, ovšem roztržitost a nepropojenost jednotlivých programů znemožňuje vytvořit trvalejší stabilní partnerství.

Práce se primárně zabývá oblastí ruského Dálného východu a západním pobřežím Spojených států s přesahem na celonárodní politiku Ruska a USA. Pro teritoriální vymezení ruského Dálného východu je použit Dálnévýchodní federální okruh vytvořený v roce 2000. Časově se práce zabývá obdobím po skončení studené války a rozpadu SSSR až do dnešní doby, do roku 2012. Jedná se tedy o rozmezí posledních dvaceti let.

Struktura práce

Práce je rozdělena do dvou základních částí. Úvod a první dvě kapitoly slouží k uvedení tématu, jeho vymezení a zasazení práce do širších souvislostí. První kapitola vymezuje severopacifickou oblast a představuje její regiony, ruský Dálný Východ a západní pobřeží USA, které jsou zásadní pro celou práci. Důkladně se zabývá zejména ruskou oblastí, její pozicí, ekonomickou a politickou situací, protože vzájemná spolupráce se odehrává především v této oblasti snažíc se o její rozvoj a integraci do širšího asijsko-pacifického regionu. Kromě vývoje jednotlivých oblastí a jejich socioekonomické struktury, hospodářství a přístupů vlád k těmto periferním oblastem, jsou zde představeny i jednotlivé společné aspekty a fenomény, které oba regiony spojují. Druhá kapitola je pojata obecněji a stručně se zabývá mezinárodní, a zejména bilaterální spoluprací mezi Spojenými státy americkými a Ruskou federací, aby tak dala

širší rámec celé práci. Důraz je kladen na přístup a pohled Spojených států amerických na vývoj v postsovětském Rusku a na jejich spolupráci.

Druhá část práce se věnuje již samotné spolupráci mezi západním pobřežím USA a ruským Dálným východem a postupně se zabývá jednotlivými formami mezivládní i regionální spolupráce a společným programům v daném regionu. Ve třetí kapitole jde o obecné představení americko-ruské spolupráce na ruském Dálném východě v hospodářské a bezpečnostní oblasti a v otázkách ochrany životního prostředí. V poslední, čtvrté kapitole budou probrány jednotlivé formy a úrovně společných projektů a programů, proto bude rozdělena do dvou podkapitol. V první bude důraz kladen na mezivládní spolupráci a společné projekty celonárodních organizací a fór týkající se severopacifické oblasti tvořených na nejvyšší úrovni. Druhá podkapitola se bude věnovat regionální spolupráci na úrovni jednotlivých států západního pobřeží či na místní úrovni. V rámci třetí a čtvrté kapitoly půjde o to, zasadit výsledky jednotlivých úrovní rusko-americké spolupráce v regionu do obecnějšího kontextu a zjistit, zda existuje konstantní spolupráce, která by mohla v budoucnu položit trvalé základy nějakému hlubšímu a širšímu partnerství v pacifickém regionu či se stát spojenectvím proti rostoucímu vlivu dalších aktérů v regionu, především Číny. Tato část vychází především z vládních materiálů, oficiálních dokumentů jednotlivých programů a organizací či internetových stránek popisovaných institucí.

Metodologické uchopení práce a analýza zdrojů

Z metodologického hlediska se jedná o jedinečnou případovou studii s prvky institucionální analýzy, jež na příkladu americko-ruské spolupráce v severopacifické oblasti. Práce má za cíl prozkoumat daný fenomén rusko-amerických vztahů a spolupráci v severopacifické oblasti a přispět tak k jeho celostnímu porozumění a to na základě interpretace primárních a sekundárních zdrojů. Důležitou část práce tvoří představení jednotlivých organizací, institucí, programů a nařízení zabývajících se spolupráci a navazováním vzájemných vazeb v severopacifické oblasti. To vše bude zasazeno do širšího rámce mezinárodní spolupráce na příkladu rusko-americké kooperace.

Jak už bylo zmíněno výše, práce čerpá z primárních a sekundárních zdrojů. Vzhledem k tématu, jež bylo dlouho na okraji badatelského zájmu, zatím neexistuje žádná monografie zabývající se americko-ruskou spolupráci v severním Tichomoří. Cenným zdrojem mi byly především dva sborníky zabývající se vztahy Spojených států

se zeměmi Severovýchodní Asie a Ruskem. Sborník *Russia's Far East: A Region at Risk* (eds. Judith Thornton a Charles E. Ziegler) vydaný americkým *Národním úřadem pro asijský výzkum*, *NBR* v roce 2002 pokrývá svými příspěvky všechny zásadní otázky a problémy RDV. Především pak příspěvek od akademičky Elizabeth Wishnick *Regional Dynamic in Russia's Asia Policy*, který mi poskytl velmi dobrý přehled o zahraniční regionální politice RDV. Tento článek navazoval již na její studii, vydanou v rámci *NBR* ve stejném roce jako sborník. Dalším velmi podnětným článkem, který také vznikl v rámci *NBR*, mi byl *The Balance of Power and U.S. Foreign Policy Interests in Russian Far East* publikovaný nejprve v roce 2000 a poté o dva roky později ve výše jmenovaném sborníku. V něm jeho autoři, profesori Rajan Menon a Charles Ziegler analyzují potenciál spolupráce USA a RDV, kterou považují pro americkou politiku v této oblasti za zásadní.

Druhým důležitým sborníkem z hlediska mé práce, je publikace *Russia, America, and Security in the Asia-Pacific*, vydaná v rámci společné iniciativy amerických a ruských vědců z akademických institucí na Havaji a ve Vladivostoku v roce 2007. Ta se zabývá především bezpečnostními otázkami regionu a možnostmi americko-ruské spolupráce na vojenské úrovni.

Bohužel kromě několika stran v publikacích a studiích, věnujících se severopacifické oblasti či v již zmíněných sbornících, je velmi těžké nalézt informace o americko-ruské spolupráci v této oblasti. To je dáno nejen povahou tématu, ale i odlehlostí celého regionu, což komplikuje možnosti výzkumu. Proto značnou část mých materiálů tvoří internetové zdroje. Jedná se o odborné články z elektronických databází, novinové články, ale především to jsou oficiální stránky jednotlivých organizací, programů a iniciativ, jejich výroční zprávy či právy z konferencí z nichž čerpám. To je také důvodem, proč je v práci kladen důraz na vládní a regionální instituce působící v severopacifickém regionu.

1. Vymezení severopacifické oblasti

Za oblast Severního Tichého oceánu je považováno území, které se rozkládá směrem od rovníku na sever až k Beringově úžině, která jej odděluje od Severního ledového oceánu. Jeho vody omývají západní pobřeží střední Ameriky včetně Mexika, Spojených států amerických a Kanady až po poloostrov Aljaška, a východní pobřeží Asie táhnoucí se od Filipín na sever podél východního pobřeží Číny, Japonska, Jižní a Severní Koreje a nejvýchodnějšího pobřeží Ruské federace až po Čukotský poloostrov. Severní linií ohraničuje území, kde se Čukotka a Aljaška k sobě nejvíce přibližují, oblast Beringovy úžiny mezi Děžňovovým mysem na ruské a mysem Prince z Walesu na americké straně. Úsek dlouhý přibližně 85 km zde odděluje USA a Rusko, tedy Eurasii a severoamerický kontinent, a tvoří tak jediné místo na světě, kde mají k sobě USA a Rusko tak blízko.¹

Celá oblast Tichého oceánu je v angličtině označována jako *Asia-Pacific*, což se dá přeložit jako *Asijsko-tichomořský region*. Zahrnuje rozsáhlé území sahající od států Východní a Jihovýchodní Asie, přes Oceánii včetně Austrálie až k Rusku a k tichomořskému pobřeží Severní a Jižní Ameriky. Země ležící na březích Tichého oceánu jsou také známy jako *Pacific Rim Countries*, tedy státy lemující pobřeží Pacifiku. V dnešní době se jedná o jeden z nejrychleji se ekonomicky rozvíjejících regionů na světě. Nachází se zde osm z patnácti největších ekonomik světa, avšak jsou zde i oblasti, které jsou zdrojem napětí, což z tohoto makroregionu dělá i značně nestabilní oblast.² Nejvýznamnější mezinárodní organizací zahrnující 21 zemí regionu včetně USA a Ruska je mezivládní fórum pro *Asijsko-tichomořskou hospodářskou spolupráci* APEC, jehož cílem je podporovat a prohlubovat ekonomickou spolupráci, volný obchod, investice a celkový růst celého regionu.³

Vzhledem k tomu, že se práce primárně věnuje americkému a ruskému území, které leží na břehu Severního Tichého oceánu, je pro práci stěžejní oblast ruského Dálného východu (RDV) a oblast západního pobřeží Spojených států. Rusko i Spojené

---

¹ "BERING STRAIT: Pacific Gateway to the Arctic," Polar Science Institute, University of Washington, <http://psc.apl.washington.edu/HLD/Bstrait/bstrait.html#Publications> (poslední přístup 25. 3. 2012).

² Hillary Clinton, "America's Pacific Century" (speech delivered at the East-West Center, Honolulu, Hawaii, November 10, 2011), www.state.gov/secretary/rm/2011/11/176999.htm (poslední přístup 25. 3. 2012);

International Monetary Fund, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/weoselco.aspx?g=2001&sg=All+countries> (poslední přístup 25. 3. 2012).

³ "About APEC," Asia-Pacific Economic Cooperation, <http://www.apec.org/About-Us/About-APEC/> (poslední přístup 25. 3. 2012).

státy se díky své tichomořské poloze mohou řadit mezi země tvořící subregion *Severovýchodní Asie*, ke kterému dále patří Japonsko, Čína a Jižní a Severní Korea. Rusko sem náleží především díky své geografické poloze a nerostným surovinám, USA pak díky svému ekonomickému a vojenskému zapojení v regionu,⁴ jež se projevuje americkými investicemi, propojením s japonskou, jihokorejskou i čínskou ekonomikou a stálou přítomností armádních sil Spojených států v Japonsku a v Jižní Koreji.

Ač mají americké a ruské oblasti tichomořského pobřeží⁵ zejména ve 20. století zcela odlišnou politickou zkušenost, sdílejí mnoho společných rysů. Z geografického hlediska spadá severovýchodní část Ruska, tvořící větší polovinu RDV, k Severoamerické desce.⁶ Tím je Čukotka, Kamčatka, Magadanská oblast a většina republiky Sacha geograficky příbuzná s oblastmi v Severní Americe nacházejícími se ve stejném podnebném pásu. Příroda i zemský reliéf jsou si velmi podobné, což se týká zejména severozápadních států USA jako Aljaška, Washington a Oregon, kanadské provincie Britská Kolumbie ležící na pobřeží Tichého oceánu, Severozápadních teritorií a celé oblasti ruského Dálného východu. Amerika i Rusko jsou si také v severním Pacifiku k sobě geograficky nejbliže. Díky stejným přírodním podmínkám se zde vyskytují i podobné suroviny a zdroje obživy. Vzhledem k výskytu stejných přírodních komodit v obou oblastech jako ropa, dřevo, mořské produkty, je jejich hospodářství založeno na podobných faktorech. Také původní obyvatelé celé této oblasti náleží ke stejné etnografické rodině a většinou i jazykové skupině a jejich styl života i shánění obživy je skoro totožný. Z historického hlediska je kromě původních obyvatel velmi významným společným aspektem obou oblastí zkušenost „dobývání“. Jak ruský Dálný východ, tak západní pobřeží USA byly cílem teritoriálních expanzí a následné anexe od 17. až do počátku 20. století. Obě dvě oblasti jsou nejvzdálenějšími od politického i ekonomického či finančního centra svého státu a nejpozději osídlenými. Proto jsou často nazývány jako *frontier*, tedy pomezí. Všechny zmíněné faktory poskytují možnost pro vzájemnou spolupráci při rozvoji celé oblasti a vyměňování nabytých znalostí, ale také pro společný postup v environmentálních otázkách asijsko-pacifického regionu. Bezpečnostní aspekty v severopacifické oblasti tvoří další důležitý bod možné společné americko-ruské spolupráce. V této sféře, která je tradičně vnímána spíše problematicky,

---

⁴ Artyom Lukin, „Regionalism in Northeast Asia and Prospects for Russia–US Cooperation,“ v *Russia, America, and Security in the Asia-Pacific*, eds. Rouben Azizian a Boris Reznik (Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2006), 216-217.

⁵ Ruský Dálný východ a západní pobřeží USA.

⁶ Roger M. Downs et al., eds., *National Geographic: Almanach Geografie* (Praha: Sanoma Magazines, 2006), 108.

to jsou zatím centra a vlády jednotlivých států než regionální hráči, jež mají rozhodující vliv v těchto otázkách.

1. 1 Ruský Dálný východ

Oblast ruského Dálného východu zahrnuje východní třetinu Ruské federace a rozkládá se na ploše 6,2 mil. km², což představuje 36,4% území celého Ruska.⁷ Leží mezi východní Sibiří a Tichým oceánem, na severu jeho břehy omílá Severní ledový oceán a na jihu tvoří z velké části hranice s Čínou a Severní Koreou řeky Amur, Ussuri a Tumen. Nejsevernější oblasti Čukotky a republiky Sacha se nalézají již za polárním kruhem, kdežto nejjihnější oblasti u přístavu Vladivostok se nachází téměř v subtropické oblasti ovlivňované monzuny. Pohoří Sichota-Alin lemující pobřeží Pacifiku tyto přímořské oblasti odděluje od vnitrozemí, kde vládne kontinentální, sibiřské podnebí. Téměř tři čtvrtiny celého ruského Dálného východu tvoří věčně zmrzlá půda – permafrost,⁸ což znemožňuje zemědělské využití krajiny.

V rámci posílení centrální moci na území federace bylo v roce 2000 výnosem tehdejšího prezidenta Vladimira Putina nově ustanoveno sedm federálních okruhů, z nichž nejuvýchodnější byl nazván Dálnévýchodní federální okruh.⁹ Ten je tvořen devíti administrativními celky – republikou Sacha (dříve Jakutsko), Přímořským, Chabarovským a Kamčatským krajem,¹⁰ Amurskou, Sachalinskou a Magadanskou oblastí, Židovskou autonomní oblastí a Čukotským autonomním okruhem. Správním městem okruhu a sídlem zástupce prezidenta byl zvolen Chabarovsk.¹¹ Avšak největším a nejvýznamnějším městem okruhu je přístav Vladivostok, který je považován za bránu na ruský Dálný východ a zároveň za spojnicí mezi Ruskem a severovýchodní Asií.

Díky své poloze se Vladivostok stal regionálním centrem mezinárodního obchodu a významným univerzitním městem. Zde se také bude v září 2012 konat summit organizace APEC, jenž bude probíhat na nově vybudovaném a během summitu poprvé otevřeném areálu *Dálnévýchodní federální univerzity* na Ruském ostrově

⁷ Boris M. Afonin, "Geopolitičeskij i Ekonomičeskij Faktory v Razvitii Dalnego Vostoka Rossii," Occasional Papers č. 1 (Sapporo: Slavic Research Center, 2003), 38.

⁸ Josh Newell, *The Russian Far East: A Reference Guide For Conservation and Development* (McKinleyville: Daniel&Daniel Publishers, 2004), 3.

⁹ Nařízení prezidenta RF č. 849 "O zmocnění prezidenta RF ve federálním okrsku" z 13. května 2000, Sbírka zákonů RF, č. 20, s. 2112, 15. května 2000, <http://www.rg.ru/2000/05/14/okruga-dok-site-dok.html> (poslední přístup 26. 3. 2012).

¹⁰ V roce 2000 Okruh původně tvořilo 10 administrativních celků, avšak v roce 2007 byl Korjajský autonomní okruh sloučen s Kamčatskou oblastí a přetvořen v Kamčatský kraj.

¹¹ Nařízení prezidenta RF č. 849.

nacházejícím se jižně od města.¹² Výstavba moderního zařízení včetně infrastruktury je umožněna v rámci nynější verze federálního cílového programu „*Hospodářský a sociální rozvoj Dálného východu a Zabajkalí do roku 2013*“ a jeho podprogramu „*Rozvoj Vladivostoku jako centra mezinárodní spolupráce v asijsko-pacifickém regionu*“, jejichž cílem je rozvoj strategických odvětví jako doprava, energetika a sociální programy a podpora konkurenceschopnosti celého okruhu s důrazem na Vladivostok, který se má v budoucnu stát důležitým finančním, vzdělávacím, průmyslovým a vědeckým centrem nejen RDV, ale celého regionu severovýchodní Asie.¹³ Ruská vláda tak masivními investicemi, překračujícími počátkem roku 2012 částku 309 miliard rublů (cca 10 mld. USD), činí z RDV jednu z hlavních priorit své politiky a mj. tak poukazuje na silící ekonomickou a politickou orientaci Ruska východním směrem do asijsko-pacifického regionu.¹⁴ Díky tomu se okruh stal v posledních letech předmětem investic federální vlády¹⁵, která jej jinak od rozpadu SSSR spíše ve všech ohledech zanedbávala.

Celá oblast RDV je velmi bohatá na energetické, surovinové a přírodní zdroje. Kromě velkých zásob ropy a zemního plynu, především na Sachalinu a v Ochotském moři, se zde nacházejí zásoby diamantů, drahých kovů (zlato, stříbro, platina), dále černého uhlí a dalších nerostných surovin. Stavební dřevo a zejména mořské produkty tvoří další klíčové komodity tvořící důležitou složku místní ekonomiky. Zejména republika Sacha, jež je největším samostatným subjektem federace, skýtá ohromný potenciál. Nachází se zde 99% všech diamantů v Rusku, což z ní činí druhé největší diamantové naleziště na světě. Většina z odhadovaných 19 miliard tun černého uhlí RDV se nalézá také zde.¹⁶ To se týká i železné rudy a poloviny všech zásob dřeva. Dnes tvoří největší průmyslové odvětví okruhu těžební průmysl, rybolov a výroba energie, naopak chybí fungující zpracovatelský a strojírenský průmysl, který by zefektivnil zpracovávání surovin a nabídnul tak kvalitnější produkty pro export.¹⁷ Tím, že na zahraniční trhy putují nezpracované suroviny, přichází region o značnou část financí.

---

¹² Far Eastern Federal University, <http://dvfu.ru/en/about-campus/short-information/> (poslední přístup 26. 3. 2012).

¹³ “The APEC-2012 Summit“, Invest in Russia, <http://invest.gov.ru/en/apec/> (poslední přístup 26. 3. 2012).

¹⁴ “Ekonomičeskoje i Socialnoje Razvitie Dal'nego Vostoka i Zabajkal'ja na period do 2013 goda,“ <http://fcp.economy.gov.ru/cgi-bin/cis/fcp.cgi/Fcp/ViewFcp/View/2012/136/> (poslední přístup 26. 3. 2012).

¹⁵ Bohužel i tento projekt již hlásí zpoždění některých projektů a staveb.

¹⁶ Newell, “The Russian Far East,“ 8.

¹⁷ Ibidem, 9.

Za doby fungování Sovětského svazu bylo toto území nazýváno „výspa socialismu na březích Tichého oceánu.“¹⁸ Celá oblast byla v té době výrazně subvencována centrální vládou a nejvýznamnější složku zdejšího hospodářství tvořil obranný a vojenský průmysl, který dodnes hraje důležitou roli v Přímořském a Chabarovském kraji.¹⁹ Armáda a vojenský průmysl byly za dob trvání Sovětského svazu hlavními zaměstnavateli, proto oblast v době transformace ekonomiky v devadesátých letech čelila rostoucí krizi, což přimělo místní obyvatele věnovat se odlišným hospodářským odvětvím, investovat do soukromých podniků a orientovat se na okolní trhy.²⁰ S rozpadem Sovětského svazu se ruský Dálný východ ocitl ve velmi kritické situaci. Region byl nucen potýkat se s velkým propadem ekonomiky, úbytkem obyvatelstva i celkovým úpadkem.²¹ Díky vojenskému průmyslu v dobách SSSR se problematickou záležitostí staly i zásoby zde uloženého jaderného materiálu, zejména jádrem poháněných ponorek a s tím spojené i ekologické problémy. Dřívější centrum vojenského průmyslu neschopné vyrovnat se změnou režimu a přeměnou na tržní typ ekonomiky spolu s rozsáhlou korupcí a místní mafií zasáhlo oblast velmi tvrdě.²² Právě korupce, organizovaný zločin a politické machinace společně s chabou infrastrukturou a nerozvinutým průmyslem jsou považovány za největší překážku v rozvoji RDV.

Velmi znepokojujícím problémem od počátku 90. let také zůstává úbytek zdejšího obyvatelstva, který není způsoben jako ve většině Ruska jen vysokým přirozeným úbytkem populace, ale zejména migrací do vyspělejších center země, především do evropské části.²³ To je způsobeno především vysokými životními náklady, nezaměstnaností související z velké části se snížením armádních jednotek i koncem vyplácení dotací federální vládou po rozpadu SSSR. Během necelých dvou

---

¹⁸ Václav Kotyk, *Jednota či rozpad Ruska: Ruská regionální politika po rozpadu Sovětského svazu* (Praha: Oeconomica, 2010), 93.

¹⁹ Katherine G. Burns, „Security Implications of Defense Conversion in the Russian Far East“, v *Russia's Far East: A Region at Risk*, eds. Judith Thornton a Charles E. Ziegler (Seattle: University of Washington Press, 2002), 267.

²⁰ Robert Hoff, „Russian Far East an Attractive Market or nearby U.S. Exporters“, *AgExporter*, listopad 1994, http://findarticles.com/p/articles/mi_m3723/is_n11_v6/ai_15945568/ (poslední přístup 28. 3. 2012).

²¹ Joseph P. Ferguson, Gilbert Rozman a Kazuhiko Togo eds., *Russian Strategic Thought Toward Russia*, (New York: PALGRAVE MACMILLAN, 2006), 13.

²² Dmitri Trenin, „Russia's Asia Policy under Vladimir Putin, 2000-5“, v *Russian Strategic Thought Toward Asia*, ed. Joseph P. Ferguson et al. (New York: PALGRAVE MACMILLAN, 2006), 111.

²³ Jakub Andrlé, „Depopulace ruského Dálného východu a federální imigrační politika“ (diplomová práce, Karlova univerzita, 2009), 32-33, 82.

desetiletí od rozpadu SSSR klesl počet obyvatel z téměř 8 milionů na 6, 440 mil. obyvatel.²⁴

Další nevýhodou Dálněvýchodního okruhu je jeho rozlehlost a vzdálenost od hlavních ekonomických, politických a průmyslových center země. Infrastruktura je zde velmi slabá, což spolu s odlehlostí těžebních míst komplikuje dopravu jak surovin, tak osob. To je také důvodem pro drahé a neefektivní zásobování regionu potřebnými produkty. Proto se RDV začal s rozpadem SSSR orientovat na trhy asijsko-pacifického regionu, především na Čínu, Japonsko, Jižní Koreu a USA, jež tvořily počátkem nového tisíciletí skoro dvě třetiny zahraničního obchodu federálního okruhu, kdy mezi hlavní položky vývozu patřily mořské produkty, drahé kovy, dřevo a pohonné hmoty.²⁵ V roce 2007 putovalo na zahraniční trhy až tři čtvrtiny všeho zboží a služeb RDV,²⁶ kdežto v dobách před rozpadem SSSR to bylo přesně naopak. Tehdy 75 procent zde vyrobených produktů zůstávalo na trzích Sovětského svazu a jen 6 procent bylo vyváženo do zahraničí.²⁷ Na hrubém domácím produktu Ruska se okruh nyní podílí jen pěti procenty.²⁸ To dnes dokazuje silnou orientaci RDV na zahraniční trhy, především na země asijsko-pacifického regionu.

Ruský Dálný východ tak disponuje ohromným potenciálem, který je však z drtivé části nevyužit. Důvodem je odlehlost a nedostupnost jednotlivých surovin, chybějící mechanismy na jejich těžbu a zpracování a zkomplikovaný politický systém, nemající trvalejší zkušenost s tržním hospodářstvím a demokratickými principy. Již od počátku 90. let probíhá snaha tento region transformovat a přetvořit ho v jednu z nejdynamičtějších oblastí v severoasijském regionu, kde bude probíhat efektivní těžba nerostných surovin, bude zde vytvořen prosperující zpracovatelský průmysl a také solidní podmínky pro zahraniční investice. To, že pro rozvoj RDV je klíčový zahraniční kapitál a zahraniční investice, si dobře uvědomuje jak centrální vláda, tak zejména regionální politici. Snaží se tak přilákat investory a zahraniční firmy především z Jižní Koreje, Japonska a USA. Na oplátku jim však musí nabídnout stabilní prostředí, kde

---

²⁴ Demografičeskij Ježegodnik Rossii 2010, Federalnaja Služba Gosudarstvennoj Statistiki (Rosstat) Statističeskij Sbornik, Moskva 2010, 31, http://www.gks.ru/doc_2010/demo.pdf (staženo 16. 3. 2012).

²⁵ Newell, *The Russian Far East*, 10.

²⁶ Igor Naumov, „Ischodnyj Rubež,“ *Nezavisimaja Gazeta*, 17. prosince 2007.

²⁷ Tamara Troyakova a Elizabeth Wishnick, „Integration or Disintegration: Challenges for the Russian Far East in the Asia-Pacific Region,“ v *The Russian Far East Today: Regional Transformations under Globalization*, Occasional Papers č. 1 (Sapporo: Slavic Research Center Hokkaido University, prosinec 2003): 6.

²⁸ Newell, *The Russian Far East*, 11.

budou provedeny a zavedeny ekonomické reformy a bude probíhat boj s korupcí a místní mafii.²⁹

1. 2 Západní pobřeží Spojených států

Na tichomořském pobřeží USA leží čtyři americké státy, Kalifornie, Oregon, Washington a Aljaška. Jedná se o jednu z nejrozvinutějších oblastí Spojených států rozkládající se na ploše o rozloze 889 tisíc km², kde žije více jak 48 milionů lidí, což zahrnuje 25% celkové rozlohy USA a 16 procent z celkového počtu obyvatel.³⁰ Na ekonomice Spojených států se státy západního pobřeží podílí 17 procenty.³¹

Státy Kalifornie, Oregon a Washington se staly součástí Unie v průběhu druhé poloviny 19. století, Aljaška roku 1959. Kalifornie patří mezi hospodářky nejvyspělejší státy, její ekonomika je založena především na obchodu, moderních technologiích, spotřebitelském průmyslu a zemědělství. V tomto odvětví má Kalifornie nejvyšší příjmy ze všech států Unie, tvořící přes 12% celkových tržeb v USA.³² Právě zemědělské výrobky a produkty ze západního pobřeží se staly důležitým vývozním artiklem na RDV. Sídlo zde mají jedny z největších a nejprogresivnějších firem na světě, z nichž mnohé sídlí v Silicon Valley, jako např. Apple, eBay, Hewlett&Packard.³³

Ve zbylých třech státech tichomořského pobřeží od minulosti tvoří jeden z hlavních pilířů místního hospodářství těžba dřeva a rybářský průmysl. V Oregonu a Washingtonu hraje důležitou roli i zemědělství a v posledních desetiletích především zpracovatelský průmysl, obchodní aktivity a rozvoj moderních technologií.³⁴ Ve státě Oregon sídlí centrála sportovní firmy Nike a ve Washingtonu bylo dlouho sídlo letecké společnosti Boeing, výrobce softwaru Microsoft, kávového řetězce Starbucks,

---

²⁹ Tsuneo Akaha, Pavel A. Minakir a Kunio Okada, „Economic Challenge in the Russian Far East,“ v *Politics and Economics in the Russian Far East: Changing Ties with Asia-Pacific*, ed. Akaha Tsuneo (Routledge: London, 1997), 57-60; Troyakova, „Integration or Disintegration,“ 29-32.

³⁰ Guide to State and Local Census Geography, http://www.census.gov/geo/www/guidestloc/pdf/All_GSLCG.pdf (poslední přístup 20. 4. 2012).

³¹ “Bureau of Economic Analysis,“ U.S. Department of Commerce, <http://www.bea.gov/iTable/iTable.cfm?ReqID=70&step=1&isuri=1&acrdn=1> poslední přístup 20. 4. 2012).

³² Governor’s Office of Business and Economical Development, <http://www.business.ca.gov/WhyCA.aspx> (poslední přístup 20. 4. 2012).

³³ “Chart: The 2010 SV150 companies,“ http://www.siliconvalley.com/sv150/ci_14902728?nclick_check=1 (poslední přístup 20. 4. 2012).

³⁴ “Oregon's Economy: Overview,“ <http://bluebook.state.or.us/facts/economy/economy01.htm> (poslední přístup 20. 4. 2012).

internetového obchodu Amazon.com či jednoho z největších výrobců papíru a zpracovatelů dřeva společnosti Weyerhaeuser.

Nejsevernějším státem Unie je Aljaška, jejíž ekonomika je založena na těžbě ropy a jejím exportu do kontinentální části Spojených států.³⁵ Třetina Aljašky leží za polárním kruhem, kde se nachází i její největší naleziště nerostných surovin včetně ropy a zemního plynu. Díky ní USA prakticky hraničí s Ruskem a má přístup k Arktidě, nyní z důvodu globálního oteplování jednému z nejstrategičtějších regionů na světě. Tání ledovců způsobené oteplováním odkrývá do budoucna nové možnosti ve využití severozápadní a severovýchodní cesty a v těžbě předpokládaných ohromných zásob ropy a plynu v Severním ledovém oceánu, ale i možným sporům mezi arktickými státy.

Oblast od Kalifornie po Washington patří k důležitým zemědělským oblastem USA. Washington je znám především svojí produkcí jablek, jež tvoří 60 procent celkové produkce Spojených států, hrušek a brambor.³⁶ Kalifornie je zase státem, kde se pěstují typické plodiny pro subtropické oblasti, jako jsou např. citrusy a je největším producentem vína v USA (90 procent z celkové produkce).³⁷ Další významný aspekt ekonomiky západního pobřeží tvoří přístavy, které z ní dělají jedno z hlavních center zahraničního obchodu v USA. Důležitým zdrojem financí pro celou oblast pacifického pobřeží USA je i turismus, kromě známých měst se zde nachází celá řada národních parků a přírodních zajímavostí. Jedná se také o region, kde žije velké množství původních obyvatel, podle posledního sčítání přibližně 12 % z jejich celkového počtu, na Aljašce tvoří původní obyvatelé cca 15 % jejich obyvatel.³⁸

Mezi pacifické státy také samozřejmě patří i Havaj, výspa Spojených států v Tichém oceánu, jež je kromě oblíbené turistické destinace velmi strategickým místem a důležitou vojenskou a námořní základnou. Nachází se zde ústředí *Amerického tichomořského velení* (U.S. Pacific Command, USPACOM) i *Tichomořské flotily Spojených států*.³⁹

---

³⁵ Dermot Cole, *North to the Future: Alaska Story, 1959-2009* (Kenmore: Epicenter Press, 2008), 193-194.

³⁶ "Agriculture: A Cornerstone of Washington's Economy," <http://agr.wa.gov/AgInWA/> (poslední přístup 20. 4. 2012).

³⁷ "California Wine Profile 2011," "California Wine Industry Statistical Highlights," http://www.wineinstitute.org/files/CA_EIR_Flyer_April_2012_0.pdf (poslední přístup 20. 4. 2012).

³⁸ "The American Indian and Alaska Native Population: 2010," <http://www.census.gov/prod/cen2010/briefs/c2010br-10.pdf> (poslední přístup 20. 4. 2012), 4-6; 2010 "Census Interactive Population Search," <http://2010.census.gov/2010census/popmap/ipmtext.php?fl=02> (poslední přístup 20. 4. 2012).

³⁹ United States Pacific Command, http://www.pacom.mil/web/Site_Pages/USPACOM/Facts.shtml (poslední přístup 20. 4. 2012).

Západní pobřeží Spojených států dnes patří mezi ekonomicky nejvyspělejší oblasti USA. Nachází se zde centrum moderních technologií, v jižnějších státech tvoří důležitou složku hospodářství zemědělství, více na sever pak těžba dřeva a nerostných surovin. Jedná se o jedny z nejbohatších států USA, mají zde centrálu významné společnosti a sídlí zde prestižní vědecké instituce. Na vnitrostátní úrovni má velký politický vliv Kalifornie jako jeden z nejlidnatějších států Unie. Vzhledem k přesunu zahraničněpolitické orientace Spojených států do pacifické oblasti, bude hrát západní pobřeží USA v americké politice do budoucna stále větší roli. To společně s regionální politikou těchto států poskytuje Spojeným státům velmi výhodnou výchozí pozici v asijsko-pacifickém regionu.

2. Přístup Spojených států k Rusku po roce 1991 aneb Americko-ruské vztahy a spolupráce po rozpadu SSSR

S rozpadem Sovětského svazu a koncem studené války zanikl i bilaterální systém dvou supervelmocí, jejichž rivalita udávala v předchozích desetiletích tón mezinárodní politice a světovému dění. Spojené státy se staly světovým hegemonem, který se však musel vypořádat s nově nastalou situací na mezinárodním poli a především si vyjasnit své vztahy a postoj k největšímu subjektu bývalého Sovětského svazu, k Rusku.

Přes nadšení, které rozpad SSSR ve světě i v USA vyvolal, panovaly obavy, co se stane se sovětským jaderným arzenálem. Proto byl senátem USA ke konci roku 1991 schválen *Program společného snižování hrozeb* (Cooperative Threat Reduction Program) znám také jako *Nunn-Lugarův program* podle dvou amerických senátorů Sama Nunna a Richarda Lugara, na jejichž podnět byla tato iniciativa vytvořena.⁴⁰ Program vznikl za účelem pomoci financovat dohled nad zabezpečením a demontováním jaderných, chemických a biologických zbraní na území bývalého SSSR a tak zabránit jejich nelegálnímu šíření.⁴¹ Do roku 2010 poskytly Spojené státy v rámci programu finanční prostředky ve výši přes 7 miliard dolarů a tím značným způsobem přispěly k zabezpečení a zredukování jaderného potenciálu v Rusku a zemích SNS.⁴² To z programu dnes činí jeden z nejvýznamnějších projektů v rámci bezpečnostní politiky USA. Dalším důležitým počinem v otázkách bezpečnosti bylo podepsání druhé *Dohody o snížení počtu strategických zbraní (START II)* v lednu 1993 prezidenty Georgem Bushem st. a Borisem Jelcinem, k jejíž ratifikaci však došlo až po podepsání Senátem USA v roce 1996 a Státní dumou Ruské federace v roce 2000.⁴³

Dalším cílem Bushovy i Clintonovy administrativy bylo podpořit a pomoci provést radikální ekonomickou a politickou transformaci Ruské federace a její následné začlenění mezi vyspělé demokracie západního typu. Zastáncem této „šokové terapie“ a radikální privatizace byl i tehdejší ruský prezident Boris Jelcin.⁴⁴ Ten společně se svým americkým protějškem Billem Clintonem ztělesňoval tyto snahy o provedení

---

⁴⁰ Petr Rutland a Gregory Dubinsky, „US foreign policy in Russia,“ v *US Foreign Policy*, eds. Michael Cox a Doug Stokes (New York: Oxford University Press, 2008), 259-260.

⁴¹ „History of the Nunn-Lugar Program,“ Richard G. Lugar, <http://lugar.senate.gov/nunnlugar/history/> (poslední přístup 20. 4. 2012).

⁴² Ibidem.

⁴³ Rutland, „US foreign policy in Russia,“ 260.

⁴⁴ Ibidem, 260-262.

reforem v rámci několika summitů, především ve Vancouveru v roce 1993 a v Moskvě v roce 1994, konferencí a osobních setkání, za což byl Clinton svými politickými protivníky později často kritizován. V rovině ekonomických bilaterálních vztahů byla již v roce 1992 podepsána *Dohoda o obchodních vztazích* (Agreement on Trade Relations) a na summitu ve Vancouveru o rok později prezident Clinton a Jelcin iniciovali vznik *Americko-ruské společné komise pro ekonomickou a technologickou spolupráci* (U.S.-Russian Joint Commission on Economic and Technological Cooperation), která je více známá jako *Gore-Černomyrdinova komise* pojmenovaná podle svých předsedů, amerického viceprezidenta Ala Gorea a ruského premiéra Viktora Černomyrdina.⁴⁵ Zásadní iniciativa v oblasti americko-ruské spolupráce byla původně založená z důvodu podpory vzájemné spolupráce v oblasti energetiky, kosmu a moderních technologií. Brzy rozšířila své pole působnosti i na další sféry: rozvoj obchodní činnosti a podnikání, životní prostředí, zdravotnictví a obrana, čímž v praxi naplňovala principy summitů snažící se o rozvoj demokracie a tržní ekonomiky.⁴⁶

Transformaci však v Rusku komplikovala složitá politická situace panující počátkem 90. let, ekonomický rozvrat, korupce a porušování lidských práv. Ne příliš efektivní bylo i přerozdělování peněz z Mezinárodního měnového fondu a dalších mezinárodních finančních institucí určených k posílení zdejší ekonomiky.⁴⁷ Toto období bylo poznamenáno i velkou decentralizací země, která ponechávala volnou ruku guvernérům a prezidentům jednotlivých subjektů federace, což často vedlo k autoritativnímu vládnutí v regionech a posílení vlivu místních politických činitelů. Ekonomická krize v roce 1998 tak byla jasným ukazatelem nezdaru přechodu Ruské federace k tržní demokracii. Reformy také nepřinesly americkému obchodu a podnikání očekávané výsledky, když se na konci devadesátých let Spojené státy podílely na zahraničním obchodu Ruska pouhými pěti procenty.⁴⁸

Po relativně optimistické první polovině devadesátých let se v jejich druhé půli začaly v americko-ruských vztazích objevovat trhliny. V ekonomické a politické rovině se situace v Rusku příliš nelepšila, což ukázala hospodářská krize v roce 1998. Po kritice války v Čečensku ze strany Západu se hlavním bodem napětí mezi oběma státy stalo rozšiřování Severoatlantické aliance a následná krize v Kosovu, což vedlo

---

⁴⁵ "U.S.-Russia Relations," <http://www.bits.de/NRANEU/US-Russia.htm> (poslední přístup 23. 4. 2012).

⁴⁶ "Fact sheet: Gore-Chernomyrdin commission - U.S. Vice President Albert Gore, Jr.; Russia Prime Minister Viktor Chernomyrdin," U.S. Department of State Dispatch, http://findarticles.com/p/articles/mi_m1584/is_n52_v5/ai_16709518/ (poslední přístup 23. 4. 2012).

⁴⁷ Rutland, „US foreign policy in Russia,“ 260-262.

⁴⁸ Ibidem, 262.

k ochlazení vzájemných vztahů a spolupráce. Rozšiřování NATO východním směrem do bývalé sféry sovětského vlivu vyvolalo v Moskvě značnou nevoli, protože oblast střední a východní Evropy stále považovala za svoji oblast se specifickými zájmy. Přijetí České republiky, Polska, Maďarska a v prvním desetiletí 21. století i tři baltických států a následně Rumunska a Bulharska do struktur NATO vnímalo Rusko za přímé „ohrožení“ a obklíčení.⁴⁹ Růst vlivu Spojených států a NATO v oblastech ruského historického zájmu rozhodilo z geopolitického hlediska po staletí vymezené sféry vlivu. Bombardování Srbska vedené právě NATO a Spojenými státy těsně po prvním rozšíření aliance roku 1999 se setkala se silnou kritikou ze strany Ruska, které akci považovalo za nepřijatelné zasahování do své výlučné zóny vlivu.⁵⁰

S nástupem nového desetiletí došlo ke změně v prezidentských funkcích jak v USA, tak v Rusku. Z počátku administrativa nového prezidenta George Bushe ml. považovala Rusko za zemi „druhého řádu“ a snažila se o zcela odlišnou politiku opírající se především o unilaterální přístup při řešení problémů než předchozí administrativa prezidenta Clintona. Bushova administrativa považovala Rusko za zemi jako každou jinou, nezatíženou historickými okolnostmi a snažila se o „strategický dialog“ zejména v ekonomických oblastech.⁵¹ To se změnilo po summitu v Lublani v červenci 2001, kde se oba státníci poprvé setkali, a zejména po teroristických útocích na cíle v USA 11. září 2001, po kterých se obě země zavázaly spolupracovat v boji proti terorismu. Značným rozdílem v přístupu obou ruských prezidentů ke spolupráci s USA byl fakt, že „zatímco Jelcin usiloval o začlenění mezi západní země a její struktury, Putin se snažil o integraci s nimi.“⁵² Jelcin toužil přímo začlenit Rusko do struktur „západního světa“ a jeho institucí, kdežto Putin chtěl s nimi navázat spojení a strategický dialog. To bylo nutné, pokud chtěl, aby bylo Rusko považováno za silného hráče a rovnocenného partnera v mezinárodních a bezpečnostních otázkách.

Při nukleární krizi v Severní Koreji na přelomu let 2002/2003 se Kreml rozhodl přidat na stranu USA a podpořit stejný, negativní postoj v otázce jaderného zbrojení

---

⁴⁹ Dmitri Trenin, „Russian Perspectives on the Global Elimination of Nuclear Weapons,“ v *Russia and the United States*, ed. Barry Blechman (Washington, DC: The Henry L. Stimson Center, 2009), 9, http://www.psr-la.org/files/Russia_US_Format_FINAL.pdf, (staženo 25. 2. 2012).

⁵⁰ Rutland, „US foreign policy in Russia,“ 264-265.

⁵¹ Natalia Bubnova, Eduard Malayan, Matthew Rojansky a Eric Rubin, „U.S.-Russian Relations and the Bilateral Presidential Commission,“ (zpráva z diskuze v centru Carnegie Endowment, Moskva, 11. března 2011), <http://carnegieendowment.org/2011/03/04/u.s.-russian-relations-and-bilateral-presidential-commission/26qd> (poslední přístup 25. 4. 2012).

⁵² Dmitri Trenin, „Russia’s Spheres of Interest, not Influence,“ *Washington Quarterly* 32, č. 4, (podzim 2009): 10, <http://csis.org/files/publication/twq09octobertrenin.pdf> (staženo 24. 2. 2012).

Severní Koreje. Úspěchem ruské administrativy bylo přesvědčení severokorejského vedení, aby se připojilo k obnoveným Šestistranným rozhovorům. Tento krok vrátilo Rusko po deseti letech mezi přímé účastníky řešení krize na Korejském poloostrově a ke spolupráci v této záležitosti se Spojenými státy.⁵³ Rusko tím usilovalo o opětovné zapojení do dění a bezpečnostní politiky v Severovýchodní Asii. Sleduje tak své zájmy v této oblasti, které mohou být uskutečněny v případě, že se Severní Korea vzdá svého jaderného programu. Jedná se především o otevření zdejšího trhu pro dovoz ruské ropy a plynu a navázání přímého energetického a železničního spojení mezi RDV a Jižní Koreou přes Severní Koreu, jež by přineslo ekonomický rozvoj celé oblasti.⁵⁴

V ekonomické rovině se od konce roku 1999 díky vysokým cenám ropy začalo dařit ruskému hospodářství, čímž opět lákalo americké investory. Ovšem válka v Iráku v roce 2003 a americká podpora revolucí v Gruzii, Ukrajině a Kyrgyzstánu na jedné straně a potlačení ruské politické opozice v letech 2003 a 2004, opětovné zestátnění některých podniků a zatčení Michaila Chodorkovského, které vyvolalo protesty ochránců lidských práv, na straně druhé, přivodilo zhoršení vzájemných vztahů.⁵⁵

To se nezlepšilo ani počátkem druhé poloviny desetiletí s americkými plány na výstavbu protiraketové obrany ve střední Evropě, a zejména s krizí v Gruzii v srpnu 2008, kdy došlo k ochlazení americko-ruských vztahů až na bod mrazu. Jednalo se ve vzájemných vztazích o nejvážnější rozpor od konce studené války, který hrozil ve vypuknutí mnohem vážnějšího konfliktu.⁵⁶

Impulsem předjímajícím zlepšení vztahů bylo zvolení demokratického prezidenta Baracka Obamy a ruského prezidenta Dimitrije Medveděva v roce 2008. Prezident Obama se ihned po svém nástupu do funkce prezidenta snažil o navázání a zlepšení vztahů s Ruskou federací. Toto období je nazýváno „reset“ aneb opětovný start a značí snahu obou státníků začít budovat vzájemné vztahy a spolupráci od nuly. V létě 2009 oba státníci iniciovali vznik *Americko-ruské bilaterální prezidentské komise*, jejíž pracovní skupiny se zabývají aktuálními tématy a otázkami, jejichž výsledky každoročně publikují.⁵⁷

---

⁵³ James Clay Moltz, „U.S.-Russian Relations and the North Korean Crisis: A Role for the Russian Far East?“ *Asian Survey* 45, č. 5 (2005): 723, <http://www.jstor.org> (staženo 2. 2. 2012).

⁵⁴ *Ibidem*, 726.

⁵⁵ Rutland, „US foreign policy in Russia,“ 270-272.

⁵⁶ Trenin, „Russian Perspectives,“ 10.

⁵⁷ U.S.-Russia Relations: “Reset” Fact Sheet, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet> (poslední přístup 25. 4. 2012).

Mezi nejdůležitější počiny tohoto období patří podepsání nové smlouvy START, odvolání výstavby protiraketové obrany v Polsku a České republice, prohloubení ekonomické spolupráce a zejména přijetí Ruska do *Světové obchodní organizace*, o což usilovalo již od roku 1993.⁵⁸ Právě v rámci nadcházejícího oficiálního vstupu Ruska do WTO v létě 2012 se očekává zlepšení ekonomických a obchodních vztahů mezi Spojenými státy a Ruskem. Jedinou překážkou, která má však spíš psychologický ráz, je stále ještě platný *Jackson-Vanikův dodatek* z roku 1974 omezující obchodní vztahy se Spojenými státy pokud daná země omezuje lidské svobody a byl relevantní především v období studené války.⁵⁹ Rusko však nyní dostává časté výjimky a Kongres USA dodatek plánuje již brzy zrušit.

Dnes obě země stále více upírají zraky směrem k asijsko-pacifickému regionu jako centru mezinárodního dění a zdroji budoucího růstu. Tento posun od atlantické a evropské oblasti do té pacifické ukáže, jak silnou pozici v ní jednotlivé státy či společenství zemí zastávají a jak důležitou roli zde budou v budoucnu hrát regionální vztahy a navázaná spojenectví. Rusko i Spojené státy vnímají severopacifickou oblast a vzájemnou interakci v ní perspektivněji na rozdíl od jejich vztahů v jiných oblastech, především ve východní Evropě, na Kavkaze a ve střední Asii, kde jejich spolupráci často kazí odlišné názory a spory. V asijsko-pacifickém regionu mají oba státy v určitých sférách stejné či podobné zájmy, což dává prostor pro koordinaci společného postupu v těchto záležitostech. Jejich tichomořské oblasti zas s koncem studené války vytvořily takové podmínky, jež je předurčují k vzájemné spolupráci, ze které mohou těžit obě země.

---

⁵⁸ "After Reset, Russian-American Cooperation Has Expanded Greatly," <http://www.america.gov/st/peacesec-english/2010/June/20100625161833esnamfuak0.5907404.html>; Rutland, „US foreign policy in Russia,“ 264.

⁵⁹ Mark Adonamis, „It’s time to End the Jackson-Vanik Amendment,“ *Forbes*, 15. března 2012, <http://www.forbes.com/sites/markadomanis/2012/03/15/its-time-to-end-the-jackson-vanik-amendment/> (poslední přístup 26. 4. 2012).

3. Americko-ruská spolupráce v severopacifické oblasti

S koncem studené války se začaly objevovat první snahy o regionální spolupráci mezi západním pobřežím USA a ruským Dálným východem. Mezi úplně první projekty patřilo setkání Inuitů z Aljašky se svými příbuznými na Čukotce, které proběhlo v roce 1988 díky postupnému uvolňování poměrů v SSSR.⁶⁰ Tato návštěva položila základ budoucí dlouhodobé americko-ruské spolupráci nejen v oblasti Beringovy úžiny, ale v celé severopacifické oblasti.

Již koncem osmdesátých let, v roce 1989, vznikla *Nadace pro sovětsko-americkou ekonomickou spolupráci* se sídlem v Seattlu, která se primárně zaměřovala na ruský Dálný východ a v průběhu následujících let bylo na její podnět podniknuto několik setkání a obchodních výprav na RDV s cílem pomoci při transformaci místní ekonomiky. To bylo umožněno díky uvolněné atmosféře panující v Sovětském svazu po zavedení Gorbačovových reforem.⁶¹ Organizace se po rozpadu Sovětského svazu přejmenovala na *Nadaci pro rusko-americkou ekonomickou spolupráci* (Foundation for Russian American Economic Cooperation, FRAEC) a stala se jednou z nejdůležitějších amerických institucí zaměřujících se ihned od počátku na podporu a navázání ekonomických, politických a kulturních vazeb mezi Spojenými státy a oblastí Ruského dálného východu. Jejím pomocným nástrojem v severopacifickém regionu se stalo *Rusko-americké pacifické partnerství* (Russian American Pacific Partnership, RAPP), forum, jež se stalo v roce 2003 nástupcem společné americko-ruské vládní iniciativy *Ad hoc pracovní skupiny pro západní pobřeží USA – ruský Dálný východ*.⁶² FRAEC i RAPP se během následujících dvou desetiletí staly iniciátory a zprostředkovateli škály projektů, programů podporujících ekonomickou a politickou transformaci RDV. Jejich posláním mj. bylo a je v rámci partnerských programů či výměn pomoci se zaváděním a řízením nových institucí ve spolupráci s místními obyvateli, experty a regionálními a vládními složkami.⁶³

---

⁶⁰ Sarah Hurst, „Alaska- Chukotka: when cousins reunite,“ *openDemocracy* 15. dubna 2011, <http://www.opendemocracy.net/od-russia/sarah-hurst/alaska-chukotka-when-cousins-reunite> (poslední přístup 25. 4. 2012).

⁶¹ „FRAEC’s History,“ Foundation for Russian American Cooperation, <http://www.fraec.org/?nodeID=315> (poslední přístup 14. května, 2012).

⁶² *Ibidem*.

⁶³ Foundation for Russian American Cooperation, www.fraec.org, (poslední přístup. 14. 5. 2012).

3.1 Hospodářské aspekty spolupráce

S rozpadem Sovětského svazu vznikly pro americké firmy nové možnosti pro podnikání a obchodování v rámci nově otevřeného ruského prostoru. Americké podniky, investoři, vědecké instituce i různé typy nevládních organizací především ze západního pobřeží Spojených států začaly pomalu pronikat na ruský trh, který se jim náhle otevřel. Jejich cílem bylo podílet se na rozvoji jeho potenciálu. Pro trh RDV, jehož hospodářství bylo dlouho postaveno na vojenském průmyslu, představoval export amerického spotřebního zboží a strojů jeden z významných zdrojů získávání těchto komodit po zhroucení zásobovacího systému oblasti evropskou částí Ruska.⁶⁴

Trh RDV představoval lukrativní příležitost pro export amerických výrobků ze západního pobřeží USA. Zejména se jednalo o potravinové produkty, protože v místních obchodech nebyla na počátku devadesátých let možnost nakoupit ruské zboží díky zhroucení infrastruktury a zásobování po rozpadu SSSR. Původně byl RDV zásobován centrální vládou v Moskvě, která na oplátku získávala z oblasti cenné nerostné suroviny, avšak se změnou vládní politiky se však tento systém zhroutil a RDV potřeboval najít jiné dodavatele potřebných základních životních potřeb. To spolu s místním podnebím nedovolujícím pěstovat zde potřebné plodiny vytvořilo podmínky pro export potřebných surovin.⁶⁵ Naopak některé firmy amerického dřevařského průmyslu sídlící na západním pobřeží USA vidí v RDV možného dodavatele stavebního dříví.⁶⁶

Sami obyvatelé oblasti byli nakloněni dovozu spotřebního zboží a potravin z USA a dalších zemí regionu jako Čína, Vietnam, Austrálie a Jižní Korea. Pro americké firmy operující již v této tichomořské oblasti, především v Japonsku, Jižní Koreji a Číně tak RDV představoval relativně snadno dostupný trh, který měl potenciál stát se základnou pro ekonomickou spolupráci s mnohem rozsáhlejší a na obyvatele početnějším regionem Sibiř táhnoucím se až k pohoří Ural.⁶⁷ Zájem byl zejména o dovoz ovoce a zeleniny, nápojů a sušených a zakonzervovaných potravin. Taková poptávka vytvořila podmínky pro import jablek z Washingtonu, pomerančů z Kalifornie

---

⁶⁴ Elizabeth Wishnick, "One Asia Policy or Two? Moscow and the Russian Far East Debate Russia's Engagement in Asia," *National Bureau of Asian Research ANALYSIS* 13, č. 1, (březen 2002): 45-48, 68-72, <http://www.nbr.org/publications/nbranalysis/pdf/vol13no1.pdf> (staženo 25. 2. 2012).

⁶⁵ Hoff, „Russian Far East an Attractive Market.“

⁶⁶ Sue Davis, *The Russian Far East: The Last Frontier?* (London: Routledge, 2003), 101.

⁶⁷ Hoff, „Russian Far East an Attractive Market.“

či výrobků firem jako Uncle Ben's a Hormel.⁶⁸ Důležitým aspektem pro úspěch amerických produktů na RDV byla a je potřeba úspěšné reklamy a propagace jednotlivých výrobků, jež velkou měrou zaručují úspěšnost produktů u spotřebitelů. Americký obchod s RDV je stále na marginální úrovni oproti jiným státům, které mu konkurují mnohdy levnějšími produkty především z Číny a také neznalostí amerických výrobků ruskými spotřebiteli. To dokazuje i zpráva *Zahraniční zemědělské služby* (FAS) ministerstva zemědělství Spojených států z roku 2012 zabývající se vývozem zemědělských produktů do Přímořského kraje, který je také největším odběratelem amerického spotřebního zboží na RDV. I přes nárůst o 25 procent proti roku 2010 se Spojené státy svými výrobky a zbožím podílí jen 2 procenty na zahraničním obchodu Přímořského kraje.⁶⁹ Zpráva naopak kladně hodnotí rostoucí vývoz potravin, zejména ovoce a masa na RDV, a informuje, že je zde stále prostor pro navýšení exportu. Ovšem rozdíl mezi Spojenými státy a Čínou, která je největším obchodním partnerem okruhu v Přímořském kraji je enormní. ČLR se na zdejším obchodu podílí více jak z poloviny.⁷⁰ V rámci *Zahraniční zemědělské služby* (FAS) byla zřízena ve Vladivostoku *Zemědělská obchodní kancelář* (ATO), která podporuje vývoz amerických potravinových výrobků a zemědělského zboží na ruský Dálný východ a pomáhá americkým firmám pohybujícím se v zemědělském sektoru při vstupu na zdejší trh.⁷¹

Zpřístupněním nového trhu se otevřely nové možnosti také pro americké firmy a společnosti, které se zde rozhodly investovat. Jejich finance putují zejména do Přímořského a Chabarovského kraje, republiky Sacha a na Sachalin. Nejvíce je investováno do těžebního průmyslu, na Magadanu do těžby zlata, v republice Sacha do ropy a zemního plynu, v Chabarovském kraji do těžby dřeva.⁷² Sachalin je v příjmu amerického kapitálu a investic v Rusku dokonce na druhém místě hned za Moskvou díky zásobám ropy a plynu nacházejícím se především v severní části a v pobřežních

---

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ "U.S. Agricultural exports to Russia's Primorye Region are increasing," United States Department of Agriculture, http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/U.S.%20Agricultural%20exports%20to%20Russia%E2%80%99s%20Primorye%20Region%20are%20increasing_Vladivostok_Russian%20Federation_3-30-2012.pdf (poslední přístup 28. 4. 2012).

⁷⁰ "U.S. Agricultural exports to Russia's Primorye Region are increasing."

⁷¹ "Vladivostok ATO Office," U.S. Department of Agriculture, <http://eng.usda.ru/about/vladivostok/> (poslední přístup 30. 4. 2012).

⁷² Newell, „The Russian Far East,“ 14-18.

vodách kolem ostrova.⁷³ Investováno bylo ze strany amerických společností do infrastruktury, telekomunikací, rybářského průmyslu, ekologických i do vzdělávacích, zdravotnických, vědeckých a vojenských programů.⁷⁴ Projekty financované Američany se dále snaží podporovat politickou kulturu a veřejný sektor např. vydáváním nezávislých médií či výměnnými vědeckými a studentskými vzdělávacími pobyty na akademických institucích v USA.⁷⁵ Stavba velkých závodů amerických firem Ford a Coca-Cola ve Vladivostoku přilákala další zahraniční kapitál, přičemž jen do továrny na výrobu lahví pro známou potravinářskou společnost bylo investováno 100 milionů dolarů.⁷⁶ V roce 1998 činil podíl všech investic a kapitálu Spojených států v Přímořském kraji 14,6 procent.⁷⁷ Navzdory investičnímu potenciálu zahraniční firmy na RDV narážejí i na úskalí, která jim investice znesnadňují. Jedná se zejména o nestabilní politickou situaci, nepropracovaný právní systém, neexistující majetková práva, chybějící základy právního státu a přílišnou regulaci.⁷⁸

Vytrvalý růst vzájemného americko-ruského obchodu a amerických investic narušila finanční a ekonomická krize v Rusku roku 1998, jejíž dopady se projeví o rok později a ovlivnily tak vzájemné hospodářské vazby v následujících letech značným propadem obchodních a kapitálových transakcí.⁷⁹

Problematickou oblastí se v prvním desetiletí nového století stala i otázka Sachalinu, zahraničních firem zde operujících a postoje centrální ruské vlády k energetické politice a její snaze zajistit co největší podíl a zisk z těžby ruské ropy a plynu do státní kasy. V devadesátých letech ruská vláda vítala a podporovala zahraniční společnosti a kapitál při rozvoji a privatizaci energetického sektoru, na který v té době v Rusku chyběly finanční prostředky i technologie.⁸⁰ Avšak s rostoucími cenami ropy a plynu počátkem nového desetiletí se ruská vláda rozhodla dostat větší část energetického průmyslu zpět pod státní kontrolu. Opětovné „znárodňování“ ropných

---

⁷³ Elizabeth Wishnick, „Regional Dynamic in Russia's Asia Policy,“ v *Russia's Far East: A Region at Risk*, eds. Judith Thornton a Charles E. Ziegler (Seattle: University of Washington Press, 2002), 303.

⁷⁴ Troykova, „Integration or Disintegration,“ 16-17.

⁷⁵ Davis, *The Russian Far East*, 100-101.

⁷⁶ Troykova, „Integration or Disintegration,“ 17; Wishnick, „Regional Dynamic,“ 305.

⁷⁷ ; Wishnick, „Regional Dynamic,“ 305.

⁷⁸ Judith Thornton and Charles E. Ziegler, „The Russian Far East in Perspective,“ v *Russia's Far East: A Region at Risk*, eds. Judith Thornton a Charles E. Ziegler (Seattle: University of Washington Press, 2002), 27.

⁷⁹ Wishnick, „Regional Dynamic,“ 303.

⁸⁰ Judith Thornton, „The Impact of Nationalization and Insecure Property Rights on Oil and Gas Developments in Russia's Asia Pacific,“ *GIARI Occasional Paper*, listopad 2009 (Seattle: University of Washington): 12-14, <http://www.wasedagiari.jp/sysimg/imgs/wp2009-E07.pdf> (staženo 16. 3. 2012).

společností centrální vládou zejména od roku 2005, se nejvíce na Sachalinu dotýkalo projektu *Sachalin II*, na kterém sice již americké firmy od roku 1997 nemají podíl, ale tento krok ruské vlády se negativním způsobem dotýká všech zúčastněných díky změně pravidel provozování podniků, prodloužením lhůty některých projektů i odlišnými cíly státních společností a zahraničních či soukromých ruských firem.⁸¹ To přispívá ke značně nestabilnímu podnikatelskému prostředí a západními vládami a společnostmi nepřiliš schvalovanému postupu v otázkách energetické bezpečnosti, což se neblaze dotýká i americké firmy ExxonMobil působící v projektech *Sachalin I* a *III*.⁸² Přesto tvoří americko-ruská spolupráce na Sachalinu a v jeho energetickém průmyslu nejvíce viditelnou a významnou složku jejich nynější kooperace v severopacifické oblasti.⁸³

3.2 Spolupráce v otázkách životního prostředí

Ochrana životního prostředí je další sférou v severopacifickém regionu, ve které americké organizace a vědci spolupracují se svými ruskými kolegy. Vzhledem ke značnému ekologickému zatížení východní části Ruska z dob Sovětského svazu,⁸⁴ způsobenému nepřiměřenou těžbou, společně s extrémní zátěží krajiny v důsledku těžkého a vojenského průmyslu, ale i kolektivizací, došlo k závažnému poškození životního prostředí. V oblasti nyní působí několik amerických nevládních a neziskových organizací zabývajících se jeho ochranou. Mezi ty nejvýznamnější nyní patří organizace *Pacific Environment* sídlící v San Franciscu, která spravuje *Fond ochrany ruského Dálného východu* (Russian Far East Conservation Fund).⁸⁵ Jeho hlavním posláním je vzdělávání, podpora a finanční pomoc zejména lokálním organizacím v oblasti životního prostředí a udržitelného rozvoje působících na RDV. Z fondu putuje 92 procent finančních prostředků přímo ruským organizacím a každá může ročně po zažádání získat grant ve výši

---

⁸¹ Michael Bradshaw, "The Kremlin, National Champions and the International Oil Companies: The Political Economy of the Russian Oil and Gas Industry," *Geopolitics of Energy* 31, č. 5 (květen 2009): 5-11, <http://www2.le.ac.uk/departments/geography/documents/folder/Geopolitics%20of%20Energy%20-%20MJB%20article-May%202009.pdf> (staženo 12. května 2012).

⁸² Ibidem, 8-10.

⁸³ Summary Report, 16th Annual Meeting of the Russian American Pacific Partnership, Petropavlovsk-Kamčatskij, 13.-14. července 2011, 3, <http://www.usrussia.org/media/5d7acef94cd14150fff8145fffe904.pdf> (staženo 28. 4. 2012).

⁸⁴ Svůj podíl však měla i léta následující rozpadu SSSR, kdy došlo opět k velkému zatížení oblasti snahou získat další suroviny.

⁸⁵ "About the Fund," Last Great Wild: Russian Far East Conservation Fund, Pacific Environment, <http://lastgreatwild.org/section.php?id=125> (poslední přístup 12. 5. 2012).

15 až 50 tisíc amerických dolarů.⁸⁶ Ekologické projekty jsou často financovány z amerických vládních fondů a podílejí se například na odstraňování ekologických škod způsobených vojenským průmyslem.⁸⁷ Od devadesátých let zde probíhá řada americko-ruských projektů, snažících se o znovu zalesňování poškozené krajiny, které jsou hrazeny právě fondy z USAID či americkými dřevařskými společnostmi jako Weyerhaeuser, které v oblasti chtějí investovat a působit.⁸⁸

Mimo to existuje řada společných rusko-amerických vědeckých programů na ochranu ohrožených zvířat, mořských živočichů a krajiny před znečišťováním nadměrnou a neřízenou těžbou nerostných surovin např. na Sachalinu. či v oblasti Beringovy úžiny. Mezi nejvýznamnější společné projekty zabývající se ochranou zdejšího ekosystému patří program Beringia v oblasti Čukotky a Aljašky, projekty na ochranu velryb grónských, mrožů a ledních medvědů v arktických oblastech regionu, medvědů na Kamčatce či extrémně ohrožených tygrů usurijských v Přímořském a Chabarovském kraji.⁸⁹ Jedinečnou institucí je *Centrum divokých lososů* (Wild Salmon Center, WSC) sídlící v Oregonu, která spolupracuje s federálními a regionálními vládami, lokálními institucemi, původními obyvateli a soukromým sektorem na ochraně největšího přirozeného prostředí divokých lososů, jež se nachází napříč Severním Pacifikem v oblastech RDV, Aljašky a severozápadního pobřeží USA a Kanady.⁹⁰ V rámci Ruska působí na Kamčatce, v Chabarovsku a na Sachalinu. Právě program *Iniciativa pro lososy na Sachalinu* (Sachalin Salmon Initiative) je společným projektem WSC a společnosti Sachalin Energy na ochranu zdejších lososů, do něhož je zapojena také regionální vláda Sachalinské oblasti, soukromé společnosti a místní komunity, což z ní činí unikátní a účinný projekt.⁹¹

Ekologická spolupráce tvoří důležitý pilíř vzájemných vztahů v severopacifické oblasti. Kromě likvidace jaderného materiálu z dob rozsáhlého vojenského průmyslu, na kterém měly primární zájem vlády obou států, to byly zpočátku především snahy

---

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ Davis, *The Russian Far East*, 100.

⁸⁸ Davis, *The Russian Far East*, 101; "Weyerhaeuser Company: The Next 100 Years," World Resources Institute, 4-5, http://pdf.wri.org/bell/case_1-56973-233-7_full_version_english.pdf, (staženo 30. 4. 2012).

⁸⁹ "Current Projects," Shared Beringian Heritage, Program, <http://www.nps.gov/akso/beringia/projects/currentprojects.cfm> (poslední přístup 8. 5. 2012); Sarah Hurst, "Alaska- Chukotka," "WCS Russia Projects," World Conservation Society, <http://www.wcsrussia.org/en-us/projects.aspx> (poslední přístup 8. 5. 2012).

⁹⁰ "Programs," Wild Salmon Center, <http://www.wildsalmoncenter.org/programs/index.php> (poslední přístup 8. 5. 2012).

⁹¹ "Accomplishments," Wild Salmon Center, <http://www.wildsalmoncenter.org/programs/sachalin/accomplishments.php> (poslední přístup 8. 5. 2012); Summary Report, 16th Annual Meeting of the Russian American Pacific Partnership, 6.

regionálních aktérů, místních komunit a neziskových a nevládních organizací. To se ale postupem doby mění vzhledem ke značně ekologicky poškozené oblasti RDV nadměrnou těžbou dřeva i nerostných surovin, jež s sebou nese další zatížení v podobě znečišťování půdy, vod a tím i živých organismů. To si začínají uvědomovat i vládní složky v oblasti životního prostředí. Proto v budoucnu bude zřejmě věnována stále větší pozornost ochraně životního prostředí, jež bude vyžadovat i nadále společnou interakci při jejím řešení. Vzhledem k rostoucím znalostem o ekologii a potřebě ochrany zdejšího ekosystému, je zde i přes řadu již probíhajících programů, prostor pro další environmentální iniciativy, což z ní činí nadějnou oblast rozšiřující se americko-ruské spolupráce v severním Pacifiku.

3.3 Bezpečnostní aspekty spolupráce

Mezi další sféry vzájemné spolupráce v oblasti jak ekologické tak bezpečnostní, patří i likvidace ruského jaderného odpadu v regionu a především demontáž ruských jaderných ponorek. Mimoto zde probíhají společná pravidelná cvičení amerických a ruských vojenských námořních sil, armádní setkání na nejvyšší úrovni, zkušební vojenské a záchranářské operace, výcvik ruských důstojníků, konají se zde summity a konference řešící bezpečnostní otázky regionu apod., což je z velké části hrazeno z amerických fondů a obvykle prováděno ve spolupráci s *Americkým tichomořským velením* (U.S. Pacific Command, USPACOM).⁹² Právě USPACOM a americké ministerstvo obrany projevovaly počátkem devadesátých let mezi americkými vládními institucemi a programy největší zájem o spolupráci s Ruskem v Tichomoří.⁹³ Neméně důležitou součástí vojenských manévrů dokazující přítomnost obou sil v oblasti a partnerství mezi oběma státy jsou vzájemné návštěvy ruských a amerických tichomořských flotil v přístavech obou zemí.⁹⁴ V první polovině devadesátých let přetrvávající vojenská nejistota pramenící ještě z období studené války však bránila vládám obou států v konstruktivní spolupráci a zabraňovala rozvoji vazeb

---

⁹² The United States Strategy for the East Asia-Pacific Region 1998, East Asian Strategy Report 1998, <http://www.dod.mil/pubs/easr98/easr98.pdf>, 42 (staženo 2. 3. 2012); Davis, *The Russian Far East*, 100.

⁹³ Vladimir I. Ivanov, "Russia and the United States in Northeast Asia and the Russian Far East: Economics or Defense?" v *Politics and Economics in the Russian Far East: Changing Ties with Asia-Pacific*, ed. Akaha Tsuneo, (Routledge: London, 1997), 148.

⁹⁴ Vitalij Ankov, „Russia Pacific Fleet warships return from U.S.“, *RIA Novosti*, 15. července 2010, http://en.rian.ru/military_news/20100715/159819086.html (poslední přístup 10. 5. 2012).

v bezpečnostních otázkách na nejvyšší úrovni, což se týkalo i nedořešených teritoriálních sporů mezi Ruskem a Japonskem.⁹⁵

Vladimir Petrovsky v knize *Russia, America, and Security in the Asia-Pacific* ovšem tvrdí, že severopacifická oblast⁹⁶ nabízí mnohem příhodnější prostředí pro vytvoření regionálního bezpečnostního systému, vyznačujícího se nešířením jaderných zbraní a transparentností, než například Evropa.⁹⁷ To by bylo možné uskutečnit i díky strategickému partnerství Spojených států a Ruska v této oblasti, jež zde není tak zatížená některými vzájemnými spory z jiných částí světa, a v případě společné aktivní spolupráce nejen v bezpečnostní oblasti.⁹⁸ Navzdory vzájemným sporům odehrávajícím se především v evropské až středoasijské části, Rusko a USA sledují v pacifické oblasti spíše stejné cíle, např. odzbrojení Severní Koreje, což vytváří prostor pro společný postup a spolupráci. Podle profesora z Dálněvýchodní federální univerzity Artyoma Lukina mohou Spojené státy ze spolupráce s Ruskem a díky snaze zajistit mu pevné místo mezi zeměmi severovýchodní Asie získat cenného strategického partnera v této oblasti, a vzájemně tak těžit z tohoto partnerství z několika důvodů.⁹⁹ Silnější pozice Ruska v tomto regionu může pomoci vyvažovat vliv a dominantní postavení Číny, dále již není Rusko i přes svoji „autoritářskou“ demokracii totalitním státem, díky čemuž má možnost za daných okolností pozitivně působit na přistěhovalce a spolupracovníky z Číny a Severní Koreje žijící na RDV prosazováním liberálních myšlenek a šířením demokratických principů.¹⁰⁰ To je však zatím v Rusku v zájmu jen malého okruhu lidí. V neposlední řadě americko-ruské partnerství v severním Tichomoří může vyvážit spory v oblastech, kde se jejich zájmy překrývají, jako ve Střední Asii, Gruzii či ve východní Evropě. Po skončení studené války se vlády obou států snažily usilovat o stabilní a klidný severopacifický region, protože z geopolitického hlediska ho dlouho nepovažovaly za stěžejní oblast svých zájmů.¹⁰¹ Tento přístup se však v posledních letech změnil a z regionu se stává nejdůležitější geopolitický bod, což se projevilo i v pozměněných zahraničněpolitických tendencích obou států.

---

⁹⁵ Ivanov, „Russia and the United States,“ 152.

⁹⁶ S přesahem do celého asijsko-pacifického makroregionu.

⁹⁷ Vladimir Petrovsky, „The United States in the Asia-Pacific: A Leadership Challenge,“ v *Russia, America, and Security in the Asia-Pacific*, eds. Rouben Azizian a Boris Reznik (Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2006), 49.

⁹⁸ Ibidem.

⁹⁹ Lukin, „Regionalism in Northeast Asia,“ 228.

¹⁰⁰ Je zajímavé, že Rusko, které je v oblasti Kavkazu či lidských práv Západem často vnímáno jako spíše autoritářské než demokratické, se tváří mnohem totalitnějším režimem jako v oblasti RDV, může stát důležitým nástrojem v šíření demokracie.

¹⁰¹ Lukin, „Regionalism in Northeast Asia,“ 229-230.

I přes tyto optimistické výhledy se však oficiální politika Ruské federace od devadesátých let v asijském regionu orientovala hlavně na spolupráci s Čínou, čímž se snažila vyvážit vedoucí úlohu Spojených států v jiných částech světa.¹⁰² Na druhou stranu regionální představitelé a obyvatelé RDV upřednostňují spolupráci s Japonskem, Jižní Koreou a USA z důvodu jejich schopností využít potenciál RDV díky jejich disponování moderními technologiemi a potřebným kapitálem, který může RDV zajistit potřebné zahraniční investice. V Číně naopak vidí spíše hrozbu a konkurenta, se snahou ovládnout celý region ekonomicky a v dlouhodobém měřítku i politicky a vojensky, ale již méně schopného výrazným způsobem ekonomicky rozvíjet oblast ruské části tichomořského pobřeží.¹⁰³ Většina regionálních politiků považuje za zásadní pro rozvoj a integraci RDV jako rovnocenného partnera mezi státy severovýchodní Asie potřebu zajistit kapitál a investice z vyspělých zemí regionu jako Japonsko, Jižní Korea, a zejména Spojené státy. To bude klíčové pro směr vývoje, kterým se má oblast ubírat.

Už v roce 1997 odborník na region severovýchodní Asie Vladimír Ivanov poznamenal, že pro rozvoj oblasti bude zásadní státní podpora soukromého sektoru a navázání regionálních vazeb s klíčovým partnerem pro spolupráci na RDV, za kterého považoval Spojené státy americké.¹⁰⁴ Dále však zdůraznil, že v oficiálních dokumentech a prohlášeních vlády USA není RDV zahrnován do oblasti severovýchodní Asie, což je jeden z faktorů dostávající Rusko v Tichomoří do izolace.¹⁰⁵ Američané ho vnímají spíše jako samostatnou entitu, spadající do tohoto regionu jen v případě bezpečnostních otázek. Za důležité pro zlepšení situace považoval rozvíjející se obchod, podnikání a investování do oblasti. Elizabeth Wishnick na počátku nového století poukazovala na opět konstantně se vyvíjející ekonomické vztahy RDV s Japonskem, Jižní Koreou a USA i navzdory některým rozporům v oficiálních bilaterálních americko-ruských vztazích.¹⁰⁶ Ovšem i přes rostoucí tendenci se USA podílí na ekonomice a rozvoji RDV stále jen velmi malou měrou, což dokazuje, že se vývoj oblasti nikam výrazně neposunul i přesto, že se o potřebě přímých zahraničních investic na RDV mluvilo již

---

¹⁰² Wishnick, „One Asia Policy or Two?“, 46.

¹⁰³ Wishnick, „One Asia Policy or Two?“ 47-48; Rajan Menon and Charles E. Ziegler, „The Balance of Power and U.S. Foreign Policy Interests in Russian Far East,“ *National Bureau of Asian Research ANALYSIS* 11, č. 5, (prosinec 2000): 20-21, <http://www.nbr.org/publications/nbranalysis/pdf/vol11no5.pdf> (staženo 2. 3. 2012).

¹⁰⁴ Ivanov, „Russia and the United States in Northeast Asia,“ 137-138.

¹⁰⁵ Ibidem, 138-141.

¹⁰⁶ Wishnick, „One Asia Policy or Two?“ 48.

počátkem 90. let, na přelomu století i nyní.¹⁰⁷ To je způsobené nedostačující propagací možností obchodování s RDV, ale především stále nestabilní politickou a ekonomickou situace panující na RDV i přístupem ruské federální vlády, jež opět zestátnila některé podniky, které v devadesátých letech zprivatizovala, čímž znesnadnila zahraničním organizacím především těm neziskovým pracovat v Rusku. Ruský zákon v reakci na, dle ruských vládních činitelů, přílišné angažování prozápadních organizací do domácí politiky z roku 2005 byl namířen proti neziskovým a nevládním organizacím, které byly financovány ze zahraničí.¹⁰⁸

Vladimir Putin ve svém každoročním projevu k federálnímu shromáždění v roce 2005 označil příhraniční ruské regiony za rozhodující pilíře Ruska ve spolupráci se sousedními státy.¹⁰⁹ Proto také zdůraznil potřebu státní podpory a dotací při rozvoji těchto regionů. Jedině ekonomicky a vojensky silné, stabilní a ve strukturách Ruské federace pevně ukotvené příhraniční oblasti včetně RDV mohou dle ruské vládní politiky čelit regionálním a přeshraničním výzvám a problémům. To si v podstatě přejí i Spojené státy. Vzhledem k tomu, že oblast příliš nezasahuje rozpory panující mezi Ruskem a USA v evropské oblasti,¹¹⁰ vytváří severopacifická ideální prostor pro prohlubující se americkou-ruskou spolupráci. Překážkou však může být neochota ruské vlády povolit přílišné zapojení Spojených států do regionu, i když vítají americké investice, jež považují za potřebné k socioekonomickému rozvoji regionu. Záleží, jak se bude vyvíjet vztah oficiální ruské politiky ke klíčovým hráčům v regionu, Číně a USA. Pracovník *Institutu mezinárodních bezpečnostních studií* Ruské akademie věd Alexej Fenenko varuje před přílišnou spoluprací a společnými projekty Ruska a USA na ruském Dálném východě, které by dle jeho názoru mohly ohrozit spolupráci s Čínou i přílišným zapojením do organizace APEC a s ní spojeného plánu na brzké vybudování zóny volného obchodu v pacifickém regionu, což by mohlo ohrozit ruské podniky.¹¹¹ Zdá se však, že oficiální vláda se nyní spíše snaží integrovat do regionálních struktur asijsko-pacifického regionu, což značí i její zahraničněpolitické koncepce orientující se

---

¹⁰⁷ Rachel Douglas, „Russia Seeks To Develop Far East; Invites U.S. Role,“ *Executive Intelligence Review* 37, č. 2, (leden 2010), http://www.larouche.com/eiw/public/2010/2010_1-9/2010-02/pdf/34-37_3702.pdf (staženo 14. 2. 2012).

¹⁰⁸ Rutland, „US foreign policy in Russia,“ 271.

¹⁰⁹ Vladimir Putin, Послание Федеральному Собранию Российской Федерации, Moskva 25. dubna 2005, http://archive.kremlin.ru/appears/2005/04/25/1223_type63372type63374type82634_87049.shtml (poslední přístup 10. 5. 2012).

¹¹⁰ Davis, *The Russian Far East*, 99,101.

¹¹¹ Alexej Fenenko, „Washington’s Far East strategy: US-China Contradictions Cause Problems for Russian Far East,“ *RIA Novosti*, Valdai Discussion Club, 7. září 2010, http://en.rian.ru/valdai_op/20100907/160495583.html (10. 5. 2012).

na tuto oblast, mít větší vliv v APEC, a vydobýt si tak silnou pozici, díky které by mohlo lavírovat v této oblasti mezi Čínou a USA.

4. Přístup vlády Spojených států, vládních institucí a amerických regionálních struktur k oblasti ruského Dálného východu

4.1 Vládní úroveň

Již v prvním roce po rozpadu Sovětského svazu byl iniciován vznik důležitých vládních projektů, které se úzce týkaly oblasti ruského Dálného východu. V průběhu roku 1992 prošel Kongresem USA a v říjnu byl prezidentem Georgem Bushem podepsán *Zákon podporující svobodu* (FREEDOM Support Act),¹¹² v jehož rámci byly zavedeny programy podporující demokracii a volný trh v zemích bývalého Sovětského svazu včetně jejich financování probíhajícím v rámci USAID.¹¹³ Zákon dále schválil ustanovení *Amerických obchodních center* (ABC) v Rusku a zemích SNS, která spadají pod ministerstvo obchodu USA. Jejich posláním je prosazovat americké hospodářské zájmy, asistovat americkým společnostem při vstupu na ruský trh a podporovat obchodní vztahy s těmito státy. V oblasti RDV byly zřízeny tři pobočky *Amerických obchodních center*, první dvě v roce 1994 ve Vladivostoku a Chabarovsku, třetí o rok později v Južno-Sachalinsku.¹¹⁴ Zajímavé je, že zatímco ABC ve Vladivostoku bylo otevřeno společně s kanceláří *Spojených států a zahraniční obchodní služby*, US&FCS, která je zároveň jeho provozovatelem, centra v Chabarovsku a na Sachalinu spravují a řídí nevládní organizace, jež jsou ale financovány z fondů vlády Spojených států.¹¹⁵ To dokazuje propojenost amerických vládních iniciativ a financí s regionálními a nevládními organizacemi působícími na RDV.

V letech 1992 a 1993 došlo na popud nejvyšších amerických a ruských ústavních činitelů k otevření konzulátů v Seattlu, San Franciscu a ve Vladivostoku.¹¹⁶ Výměna diplomatických misí a otevření konzulátu právě na RDV bylo velmi důležitým

---

¹¹² Zákon podporující svobodu v Rusku a ve vznikajících euroasijských demokraciích a na otevřených trzích (Freedom for Russia and Emerging Eurasian Democracies and Open Markets Support Act).

¹¹³ George Bush, "Statement on Signing the FREEDOM Support Act," online by Gerhard Peters and John T. Woolley, 24. říjen 1992, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=21658> (poslední přístup 10. 5. 2012).

¹¹⁴ Cherie Peacher, „Vladivostok ABC Is Open and Eager to Do Business, *Business America* 116, č. 4 (duben 1995): 23, http://findarticles.com/p/articles/mi_m1052/is_n4_v116/ai_16866532/ (poslední přístup 11. 5. 2012).

¹¹⁵ Ibidem.

¹¹⁶ "Russian Consulates in the USA," Embassy of the Russian Federation to the United States, http://russianembassy.org/Embassy_eng/Consulate/consulates_us.html (poslední přístup 11. 5. 2012); U.S. Consulate General in Vladivostok, <http://vladivostok.usconsulate.gov/abouttheconsulate.html> (poslední přístup 11. 5. 2012).

počinem zejména ze strany Spojených států, protože tímto aktem uznaly ruský Dálný východ za oblast vysokého zájmu. Konzulát ve Vladivostoku se stal nejvyšším vládním nástrojem Spojených států operujícím na ruském Dálném východě, který se tak mimo hlavní (obecné) konzulární služby americkým občanům a vydáváním víz mj. aktivně snaží o šíření amerických idejí a otevřenou diplomacií. V rámci podpory demokratických principů byly konzulátem představeny cíle jeho činnosti a působení na RDV: podpora a organizace mezinárodních studentských výměnných programů mezi okruhem a Spojenými státy; poskytování různých druhů humanitární a technické pomoci; podpora volného obchodu, podnikání, a investic; pořádání školení pro ruské firmy, instituce apod.¹¹⁷

Pro spolupráci s ruskou stranou Pacifiku byly velmi důležité aktivity *Gore-Černomyrdinovy komise*. V červnu roku 1994 došlo na setkání jejích představitelů a členů ve Washingtonu, DC k uzavření dohody mezi ruskými zástupci a sdružením amerických a dalších západních ropných společností o do té doby největší investici Spojených států v Rusku, která byla v té době odhadována na 10 miliard dolarů, čímž zahájili společnou práci na vývoji ropných polí na Sachalinu.¹¹⁸

Na tomto zasedání v Moskvě byl také v rámci *Výboru pro rozvoj obchodu a podnikání* pod *Gore-Černomyrdinovu komisí* vytvořen vládní nástroj týkající se severopacifické oblasti *Ad hoc pracovní skupina pro západní pobřeží USA – ruský Dálný východ* (*U.S. West Coast - Russian Far East Ad Hoc Working Group, AHWG*), čímž spolupráce v tomto regionu dostala jasný institucionální rámeček.¹¹⁹ Jejím úkolem bylo navázat a dále podpořit hospodářské vazby mezi oběma oblastmi tichomořského pobřeží, které byly pro vzájemnou spolupráci vybrány díky své geografické vzdálenosti a podobně založeným průmyslovým odvětvím.

Původně byla pracovní skupina AHWG financována americkým ministerstvem obchodu a později *Americkou agenturou pro mezinárodní rozvoj* (USAID).¹²⁰ Americký sekretariát se nachází v Seattlu a ruský od roku 1996 v Chabarovsku. Z pracovní skupiny se stala jedinečná instituce zaštiťující nejenom ekonomické aktivity

---

¹¹⁷ Tamara Leonova. „Russia and America: Time of Great opportunity“ v *Amerikanistika v stranach Tichookeanskeho bassejna*, ed. T.G Bogolepov. (Vladivostok: Dalněvostočnij Gosudarstvennij Universitet, 2002), 151.

¹¹⁸ Fact sheet: Gore-Chernomyrdin commission.

¹¹⁹ Davis, *The Russian Far East*, 100-101.

¹²⁰ Alexandra Draggeim, “RAPP Works to Improve U.S.-Russian Commercial Relations,” 19. červenec 2010,

<http://www.america.gov/st/businessenglish/2010/July/20100719133846FJreffahcS0.508114.html?CP.rss=true> (poslední přístup 10. 5. 2012); Foundation for Russian American Cooperation,

v severopacifické oblasti, ale především spojující federální, regionální, neziskový i soukromý sektor scházející se pravidelně při schůzích komise, na kterých jsou řešeny možnosti prohlubování a rozšiřování vzájemných ekonomických vazeb, realizovány jednotlivé projekty, hledány nové způsoby využití potenciálu oblasti a podpory organizací operujících na RDV a především informování zainteresovaných jednotlivců, firem i vlád o trhu ruského Dálného východu.¹²¹

Místo setkání se pravidelně střídá mezi západním pobřežím USA a ruským Dálným východem. Závěrečná zpráva ze setkání komise na Kamčatce v květnu 1997 ukazuje rozmanitost účastníků i diskutovaných programů a projektů. Účastnili se jak zástupci vládních institucí, tak zástupci jednotlivých republik, krajů a oblastí na ruské straně a států Aljaška, Oregon a Washington na straně americké, i členové soukromého sektoru včetně obchodních institucí.¹²² Společný podvýbor pracovní skupiny vyzdvihl ekonomickou spolupráci rostoucí oběma oblastmi, protože v letech 1992 a 1996 vzrostl obrat obchodu pětkrát na 480 milionů dolarů.¹²³ Dále byl zaznamenán nárůst dalších vládních aktivit Spojených států podporujících především ekonomický rozvoj v oblasti ruského Dálného východu, *Americko-ruský investiční fond (The U.S.-Russia Investment Fund, TUSRIF)*, spuštění *Speciálního amerického obchodního výcvikového programu (Special American Business Internship Training Program, SABIT)* ministerstva obchodu a projednávána byla také *Regionální investiční iniciativa (Regional Investment Initiative)*, jež byla vytvořena na jednání Gore-Černomyrdinovy komise v únoru 1997.¹²⁴ Podkomise zde také podotkla, že pro zlepšení koordinace mezi jednotlivými subjekty je nutná výměna dat napříč sektory i oblastmi.

Na dalším setkání komise v Monterey v Kalifornii o tři roky později bylo poznamenáno, že míra amerických investic na RDV dosáhla velmi dobrých výsledků, když v roce 1998 tvořily investice amerických společností 40 procent všech zahraničních investic RDV.¹²⁵ Cílem bylo využít tohoto trendu a zajistit i nadále jejich rostoucí tendenci. Mimo to byly projednávány možnosti zvýšení bilaterálního obchodu

---

¹²¹ REMINDER/California to Host Regional Economic Summit With Russian Far East, <http://www.thefreelibrary.com/REMINDER%2FCalifornia+to+Host+Regional+Economic+Summit+Wit+h+Russian+Far...-a062851175> (poslední přístup 11. 5. 2012).

¹²² REPORT to the GORE-CHEARNOMYRDIN Commission: Joint Subcommittee U.S. West Coast-Russian Federation Far East Ad hoc Working Group U.S. - Russian Business Development Committee, http://www.feedcenter.org/partnerregions/fecenter/G2_97_7/Eg2_97_7.html (poslední přístup 11. 5. 2012).

¹²³ Ibidem.

¹²⁴ Ibidem.

¹²⁵ California to Host Regional Economic Summit With Russian Far East.

v těchto odvětvích hospodářství: telekomunikace, energetika, informačních technologie, turismus, finance a doprava.¹²⁶ Se změnou na vládních pozicích v Rusku a Spojených státech po prezidentských volbách v roce 2000 byla zrušena Gore-Černomyrdinova komise, avšak AHWG pokračovalo v činnosti nadále, i přes pokles zájmu regionálních představitelů RDV na společném participování v rámci projektu navzdory silné propagaci spolupráce americkou stranou a kanceláří *Ad hoc pracovní skupiny*.¹²⁷ V roce 2002 nakonec přešla AHWG pod správu nevládní organizace FRAEC a byla přejmenována na *Rusko-americké pacifické partnerství, RAPP*.¹²⁸

Ministerstvo zahraničí Spojených států zaštiťuje program *Regionální investiční iniciativa*, (RI), která byl vytvořena na osmém zasedání Gore-Černomyrdinovy komise v roce 1997. Jejím cílem je napomáhat provést reformy ve vybraných ruských regionech a zlepšit místní investiční prostředí. *Regionální iniciativa* působící na RDV (RI-RFE) informuje místní obyvatele o probíhajících programech, prosazuje větší aktivní zapojení regionálních vlád do těchto aktivit a koordinuje činnost asistenčních programů.¹²⁹ Jejím primárním úkolem je podpora menších a středních podniků, prosazování demokratizačních procesů, poskytování pomoci a financí ve zdravotnictví, životním prostředí a vzdělávání a napomáhat při vytváření vyspělé občanské společnosti, což přivádí dohromady regionální vlády, obyvatelstvo, sdělovací prostředky i obchodní sektor a snaží se tak pomáhat v boji proti korupci a kriminalitě.¹³⁰ RI-RFE sídlí v Južno-Sachalinsku a je financována z vládních fondů a zdrojů *Americké agentury pro mezinárodní rozvoj*, roku 2006 pozastavila činnost.¹³¹

Vysoce postavení státníci a jednotlivá ministerstva dlouho nepovažovali RDV za integrální součást severopacifické či dokonce asijsko-pacifické oblasti a proto ji nezahrnovali do programů týkající se tohoto regionu. Jedním z důležitých průlomů bylo uvedení potřeby regionální spolupráce s Ruskem ve *Zprávě o bezpečnostní strategii ve*

---

¹²⁶ "FY2000 Annual Report," U.S. Government Assistance to and Cooperative Activities with the New Independent States of the Former Soviet Union, leden 2001, 208, <http://www.state.gov/documents/organization/2377.pdf> (poslední přístup 11. 5. 2012).

¹²⁷ Irina Drobysheva, „AHWG – Slowdown because of Low Representation at Regional Level,“ *Zolotoy Rog*, 8. října 2001.

¹²⁸ "FRAEC's History,"

¹²⁹ "Fact Sheet: U.S. Assistance to Russia -- Fiscal Year 2006," U.S. Department of State, <http://merln.ndu.edu/archivepdf/russia/State/66166.pdf>. (staženo 29. 4. 2012).

¹³⁰ Ibidem; Russian Far East Regional Initiative, <http://www.ri.sakhalin.ru/eng/ri.htm> (poslední přístup 11. 5. 2012).

¹³¹ Russian Far east Regional Initiative.

východní Asii vytvořené americkým ministerstvem bezpečnosti v roce 1998.¹³² V jednom z bodů zprávy týkající se Ruska v pacifickém regionu bylo uvedeno, že „vojenská cvičení a spolupráce, návštěva přístavů a pravidelná setkávání amerických a ruských ozbrojených sil regionu zlepšily transparentnost a důvěru, a snížily podezření přetrvávající z dob studené války.“¹³³ Zde se ukazuje, že nejvyšší státní a vojenští představitelé Spojených států vzali na vědomí ruskou přítomnost v zemích pacifického regionu a uznali, že zapojení Ruska do vojenských a regionálních struktur v této oblasti může přinést větší bezpečnost a stabilitu a pomoci odstranit dlouhotrvající rozpory v regionu.¹³⁴ Toho mělo být docíleno podporou rozvoje RDV umožněnou přílivem zahraničního kapitálu a odborných znalostí, které pomohou překonat jeho zaostalost, což následně přispěje k ekonomickému růstu severopacifického regionu.¹³⁵ Jedním z nejdůležitějších bodů v této zprávě týkající se angažování Ruska v asijsko-pacifickém regionu bylo uznání „Ruska jako asijsko-pacifické mocnosti se stálou přítomností a důležitostí pro bezpečnost regionu, jejíž otevřené a konstruktivní zapojení se do regionálních bezpečnostních otázek zůstane v národním zájmu Spojených států.“¹³⁶ Významným podnětem pro angažovanost Ruska v regionu bylo jeho přijetí mezi významné regionální organizace jako Regionální fórum ASEANu v roce 1994, jehož byl i zakládajícím členem, a především do struktur organizace APEC v roce 1998. Ve výsledcích zprávy bylo dále uvedeno, že ekonomicky silné a stabilní Rusko pomůže zajistit růst a stabilitu celého regionu a Spojené státy s ním budou spolupracovat, čímž bude zapojení Ruska v Pacifiku bude růst.¹³⁷

V bezpečnostní strategii *Spojené státy a asijsko-pacifický region* vypracované pro Obamovu administrativu na začátku jeho volebního období o více jak dekádu později již není Rusko nazíráno tak optimisticky vzhledem k jeho regionální politice na Kavkaze či přerušování dodávek plynu do Evropy. Z toho důvodu však musí Spojené státy s Ruskem navázat dialog na nejvyšší úrovni týkající se strategických otázek v asijsko-pacifickém regionu, aby v něm nedocházelo k destabilizačním projevům.¹³⁸ Federální vláda by se měla více aktivně snažit spolupracovat s Moskvou a více ji

---

¹³² The United States Security Strategy for the East Asia-Pacific Region 1998, 1.

¹³³ Ibidem, 41.

¹³⁴ Stále nepodepsaná mírová smlouva po skončení druhé světové války mezi Ruskem a Japonskem.

¹³⁵ The United States Security Strategy for the East Asia-Pacific Region 1998, 41.

¹³⁶ Ibidem, 42.

¹³⁷ Ibidem, 65-66.

¹³⁸ Ralph A. Cossa et al., „Ralph A. The United States and the Asia-Pacific Region: Security Strategy for the Obama Administration,“ únor 2009, http://csis.org/files/media/isis/pubs/issuesinsights_v09n01.pdf (staženo 27. 3. 2012).

zapojovat do dění v regionu, protože Rusko „může díky historickým vazbám hrát důležitou roli v jednáních o jaderném odzbrojení se Severní Koreou a stát se díky svému rozsáhlému nerostnému bohatství klíčovým partnerem pro dialog v oblasti energetické bezpečnosti s Čínou a Indií.“¹³⁹ Zejména v otázkách jaderného programu Severní Koreje je Rusko opět od roku 2003 důležitým partnerem USA při jednání s Pchjongjangem a v rámci Šestistranných rozhovorů, a to především proto, že se stalo účinným prostředníkem při krizi z let 2002 a 2003.

Loděnice a další armádní komplexy na RDV těží z přímé ekonomické pomoci v rámci Nunn-Lugarova programu při likvidaci a demontáži jaderného arzenálu.¹⁴⁰ Program včetně financování byl později rozšířen i na transformaci a zlepšení obranného a vojenského průmyslu v oblasti a zaštitil tak řadu dalších iniciativ na podporu ruského obranného systému.¹⁴¹

Institut ministerstva obrany *Asijsko-pacifické centrum bezpečnostních studií* (Asia-Pacific Center for Security Studies, APCSS) sídlící od svého založení v roce 1995 v Honolulu se zabývá pořádáním vzdělávacích programů a konferencí týkajících se bezpečnostních otázek a problémů Spojených států a zemí asijsko-pacifického regionu.¹⁴² Ruští představitelé, odborníci a vědci se již od otevření centra těchto konferencí často účastní, což značí, že institut a ministerstvo obrany považuje Rusko za pacifickou velmoc, jejíž přítomnost v regionu má strategický a bezpečnostní význam.¹⁴³ V roce 2003 a 2005 se uskutečnily dvě konference týkající se přímo Ruska a RDV. Ta z roku 2005 byla uspořádána společně ve spolupráci s Dálněvýchodní federální univerzitou ve Vladivostoku, FENU. Nejdůležitější poznatky z konference poukázaly na stále velmi komplikovanou situaci panující na RDV. Vnitřní problémy v čele s kriminalitou, korupcí a depopulací oblastí jsou největší překážkou v integraci do regionu, což nepříznivě ovlivňuje zahraniční investice. Kromě Sachalinu počet amerických podniků a firem působících na RDV klesl. Za oblasti vhodné pro společnou spolupráci jsou považovány bezpečnostní otázky, jako vojenská cvičení, námořní hlídky

---

¹³⁹ Cossa, *The United States and the Asia-Pacific Region*, 47.

¹⁴⁰ Davis, *The Russian Far East*, 100.

¹⁴¹ Katherine G. Burns, „Security Implications of Defense Conversion,“ 285-286.

¹⁴² Asia-Pacific Center for Security Studies, <http://www.apcss.org/> (poslední přístup 11. 5. 2012).

¹⁴³ Asia-Pacific Center for Security Studies Summary of Completed Courses and Outreach Events, <http://www.apcss.org/college/conference/past-conferences/> (poslední přístup 11. 5. 2012).

zapojení se do dopravních a energetických projektů a rozvoj občanské společnosti.¹⁴⁴ Díky jinému geopolitickému kontextu vnímá Rusko Spojené státy v pacifickém regionu kladněji než v Evropě, a zejména obyvatelé a regionální vlády RDV podporují přítomnost USA v regionu, protože v nich vidí ekonomickou a politickou protiváhu oficiálním ruským vztahům a kooperaci se sousedními asijskými státy, především s Čínou.¹⁴⁵ Na odkaz této konference navázalo FENU a APCSS vytvořením společného fóra, jež se snaží napomáhat k dosažení cílů, které si vytkly jako klíčové v otázkách bezpečnosti severopacifického regionu a možné spolupráce a na kterém se podílí vládní i armádními činitelé.¹⁴⁶

Jedním z klíčových nástrojů federální vlády je *Agentura Spojených států pro mezinárodní rozvoj* (United States Agency for International Development, USAID), která se na ruském Dálném východě primárně podílí na podporování rozvoje místní společnosti a formování vyspělé občanské společnosti, avšak působí napříč různými sektory od zdravotnictví po vzdělávání a stojí za financováním velké části zde působících organizací a projektů, ať už se jedná o státní, soukromé či neziskové programy.¹⁴⁷

Další federální vládou financované fondy působící na RDV jsou *Americko-ruský investiční fond*, (The U.S. Russia Investment Fond, TUSRIF) orientující se zejména na malé a středně velké podniky¹⁴⁸ a *Speciální americký obchodní výcvikový program*, (Special American Business Internship Training Program, SABIT) poskytující školení ruským manažerům a podnikovým vedoucím v obchodních a ekonomických postupech, čímž pomáhá zavádět v praxi tržní principy a zvyklosti.¹⁴⁹

Zcela unikátním společným projektem na nejvyšší úrovni je spolupráce v oblasti Beringovy úžiny. Jedná se díky své poloze o jediný americko-ruský region. Pro zdejší původní obyvatelé dokonce neplatí vízová povinnost při vstupu na území druhého státu,

---

¹⁴⁴ Rouben Azizian, "EXECUTIVE SUMMARY: United States' and Russian Perspectives on Asia-Pacific Security," (2.-4. května 2005), <http://www.apcss.org/college/conference/past-conferences/united-states%E2%80%99-and-russian-perspectives-on-asia-pacific-security/> (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁴⁵ "EXECUTIVE SUMMARY: United States' and Russian Perspectives on Asia-Pacific Security,"

¹⁴⁶ Rouben Azizian a Boris Reznik, introduction to *Russia, America, and Security in the Asia-Pacific* (Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2006), xiii.

¹⁴⁷ "Russian Far East," USAID, http://russia.usaid.gov/programs/cross_sectoral/russian_far_east (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁴⁸ "U.S.-Russia Foundation for Economic Advancement and Rule of Law," Embassy of the United States in Russia, http://us-russia200.moscow.usembassy.gov/200th/anniversary.php?record_id=tusrif (poslední přístup 11. 5. 2012).

¹⁴⁹ "SABIT: Promoting Partnerships, Generating Results," U.S. Department of Commerce, <http://www.trade.gov/sabit/> (poslední přístup 11. 5. 2012).

což by chtělo Rusko zavést pro všechny obyvatele státu Aljaška a Čukotské autonomní oblasti.¹⁵⁰ Již v roce 1991 prezident G.H.W. Bush a M. Gorbačov iniciovali v rámci ochrany životního prostředí vznik *Programu společného dědictví Beringia* (Shared Beringian Heritage Program), který byl založen *Službou národních parků* amerického ministerstva vnitřních věcí po schválení Kongresem USA téhož roku.¹⁵¹ Program se zaměřil na spolupráci v přírodní a kulturní oblasti tohoto regionu zvaném Beringia, který se táhne od Čukotky po Aljašku. Cílem je chránit jeho jedinečný arktický ekosystém a podporovat místní původní obyvatele. Důraz je kladen na aktivní spolupráci mezi Ruskem, Spojenými státy a původními obyvateli, ochranu přírodního a kulturního bohatství a podporu tradičních aktivit a způsobu života zdejších obyvatel řadou projektů a kulturních výměn.¹⁵²

O dvacet let později, v květnu 2011 vydal prezident Barack Obama se svým ruským protějškem Dimitrijem Medveděvem *Společné prohlášení prezidenta Spojených států a prezidenta Ruské federace o spolupráci v regionu Beringovy úžiny* (Joint Statement of the President of the United States of America and the President of the Russian Federation on Cooperation in the Bering Strait Region) v rámci *Obama-Medveděvovy komise*.¹⁵³ V prohlášení vyzdvihli zásluhy *Programu společného dědictví Beringia* a společných americko-ruských aktivit v oblasti Beringia a oznámili záměr prohloubit spolupráci ve všech bodech *Programu* včetně nasazení národních agentur Ruska a USA zabývajících se ochranou životního prostředí, a chráněnými oblastmi a původními obyvateli. Hlavním cílem je položit základy sesterskému národnímu parku, který má vzniknout na obou stranách Beringovy úžiny a jehož přípravou je pověřena *Pracovní skupina pro životní prostředí* (Environment Working Group) bilaterální prezidentské komise.¹⁵⁴ Na ruské straně úžiny ve východní části Čukotky zatím

---

¹⁵⁰ Alexandr Liskin, „Russia, U.S. Launch Trans-Border Beringia National Park,“ *RIA Novosti*, 25. srpna 2010,

<http://en.rian.ru/Environment/20100825/160332140.html>. (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁵¹ „About the Program,“ Shared Beringian Heritage Program,

<http://www.nps.gov/akso/beringia/about/index.cfm> (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁵² *Ibidem*.

¹⁵³ Joint Statement of the President of the United States of America and the President of the Russian Federation on Cooperation in the Bering Strait Region, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/26/joint-statement-president-united-states-america-and-president-russian-fe> (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁵⁴ U.S.-Russia Bilateral Presidential Commission 2012 Joint Report, 22-23,

<http://www.state.gov/documents/organization/187041.pdf> (staženo 12. 5. 2012).

neexistuje státem chráněné území, což by se nyní s vládní podporou má změnit, a zavést tak ochranu křehkého regionu pod jasným právním rámcem.¹⁵⁵

Profesoři Charles Ziegler a Rajan Menon tvrdí, že americká vláda nevěnovala v 90. letech tomuto regionu severovýchodní Asie a ruské části v ní dostatečnou pozornost. Přitom vytvoření dlouhodobé koncepce pro tuto oblast, by podle obou autorů mělo být základním kamenem v politice USA v severopacifickém regionu.¹⁵⁶ Uvedli, že by měl být vytvořen nový zahraničněpolitický koncept týkající se RDV, který upevní ruskou část Pacifiku ve strukturách celého regionu, ale zaručí i stabilitu oblasti. Pokud administrativa Spojených států vytvoří takovou koncepci věnující se podle nich zásadním problémům oblasti jako ekologie, hospodářství a jaderný arzenál a jejich řešení. To by mohlo udělat ze Spojených států klíčového hráče regionu s ruským Dálným východem jako významným spojencem.¹⁵⁷ Kritizují Clintonovu administrativu, že nebyla schopna rozpoznat význam oblasti pro americkou zahraniční politiku v 90. letech, věnovala se jen krátkodobým cílům a tím odsunuté oblasti na okraj vládního zájmu.

Washington a američtí vládní představitelé se oblasti RDV věnují převážně skrze vládní programy určené na pomoc Rusku a SNS spadající v administrativě do oblasti Eurasie či fondy, jež jsou financované federální vládou a to z části i díky velké podpoře Kongresu.¹⁵⁸ Výbory Kongresu zabývající se zejména zahraničními operacemi a pomocí se věnují i RDV, což dokládají pravidelně ve svých senátních zprávách.¹⁵⁹ Problémem dlouho zůstávala nepropojenost asijského Ruska s pacifickým regionem v rámci vládní administrativy, která vnímá Rusko jako evropskou zemi spadající pod Evropský úřad ministerstva zahraničí. To se odráží v nezačleněnosti RDV v asijské zahraniční politice USA, nízké míře spolupráce mezi americkými diplomaty zabývajícími se RDV a Asií a nepropojeností amerických podniků na RDV s asijskými trhy.¹⁶⁰ I přes nepatrné zlepšení v posledních letech se stále ukazuje potřeba mnohem

---

¹⁵⁵ Liskin, „Russia, U.S. Launch Trans-Border Beringia National Park.“

¹⁵⁶ Menon, „The Balance of Power,“ 3, 28.

¹⁵⁷ Ibidem, 1-9.

¹⁵⁸ U.S. Government Assistance to and Cooperative Activities with Eurasia, U.S. Department of State. <http://www.state.gov/p/eur/rls/rpt/c10250.htm> (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁵⁹ Committee Reports 108th Congress (2003-2004), Senate Report 108-106, The Library of Congress, http://thomas.loc.gov/cgi-bin/cpquery/?&dbname=cp108&sid=cp108tNh8j&refer=&r_n=sr106.108&item=&&&sel=TOC_125725& (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁶⁰ Wishnick, „Regional Dynamic in Russia's Asia Policy,“ 306-307.

aktivnější koordinace americké politiky na RDV a v asijsko-pacifickém regionu. V proslovu Hillary Clintonové v East-West Centeru v Honolulu v listopadu 2011 při vyhlášení nové zahraničněpolitické orientace Spojených států směřující do oblasti asijsko-pacifického regionu nebylo například Rusko zmíněno ani jednou.¹⁶¹

4.2 Regionální úroveň

Západní státy USA, zejména Aljaška a Washington, byly mezi prvními, jež se ihned s rozpadem SSSR začaly orientovat na oblast ruského Dálného východu a spolupracovat s ní. Aljaška navázala díky historickým vazbám a své blízkosti s RDV spolupráci prakticky ještě před koncem studené války a začala poskytovat oblasti především odbornou technickou pomoc, školení a vzdělávací programy.

Díky zkušenostem z těžby ropy a plynu v extrémních arktických podmínkách mohly zdejší firmy své těžbařské zkušenosti, informace a náčiní uplatnit v podobných oblastech na RDV, zejména na Sachalinu, dále v republice Sacha, na Magadanu a na Čukotce.¹⁶² USAID financoval řadu programů zabývajících se spoluprací Aljašky a Sachalinu včetně vytvoření vzdělávací instituce v Južno-Sachalinsku *Sachalin Alaska College* poskytující odbornou přípravu pro odborníky a pracovníky v energetickém průmyslu.¹⁶³ V rámci prohlubování regionálních vazeb vznikly i dvě pracovní skupiny podporující regionální spolupráci a obchod mezi Aljaškou a Sachalinem a Aljaškou a Čukotkou.

Důležitou součástí vzájemné spolupráce tvoří obchod. Export ze státu Aljaška do Ruska, mezi jehož nejvíce vyvážené komodity patří mořské produkty a strojní vybavení, dosáhl nejvyšších hodnot v roce 1996 a to 106 milionů dolarů.¹⁶⁴ Poté se však rapidně snížil a přes mírné navýšení v posledních letech dosáhl v roce 2005 hodnot přes 15 milionů dolarů.¹⁶⁵ To dokazuje, jak silný nástup měl v devadesátých letech v ekonomické rovině vývoz, který však již po ruské ekonomické krizi z roku 1998 nenavázal na hodnoty a rapidní růst devadesátých let. To je částečně způsobeno i

---

¹⁶¹ "America's Pacific Century."

¹⁶² "Alaska – RFE Relations," Department of Community and Economic Development, <http://gov.state.ak.us/trade/2003/tad/russia/relations.htm> (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁶³ *Ibidem*.

¹⁶⁴ "2005 Exports to Russia," Alaska International Trade, http://www.gov.state.ak.us/trade/2005/partners/russia_export2005.php#graph (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁶⁵ 2011 NAICS Total All Merchandise Exports to Russian Federation, <http://tse.export.gov/TSE/MapDisplay.aspx> (poslední přístup 12. 5. 2012); Alaska International Trade,

diverzifikací zahraniční politiky RDV, jež se začala více orientovat na asijské trhy, zejména na Čínu.

V letech 1993 až 2008 působilo při *Aljašské univerzitě* v Anchorage *Americko-ruské centrum* (American Russian Center, ARC), jež zahájilo svoji činnost díky federálnímu grantu z důvodu opětovného navázání a upevnění vztahů s pacifickou částí Ruska a podpory rozvíjení demokratických principů.¹⁶⁶ ARC se zabývalo vzdělávacími programy pro ruské studenty a zaměstnance ruských i amerických podniků, sdílením svých zkušeností z oblasti energetiky, těžby a obchodu a poskytováním grantů menším a středním podnikům operujícím na RDV.¹⁶⁷ Americko-ruské centrum otevřelo na RDV své pobočky na Magadanu, v Blagověščensku, Petropavlovsku-Kamčatském, Komsomolsku na Amuru, Jakutsku a tři větší centra na Sachalinu, ve Vladivostoku a Chabarovsku poskytující odborné poradenství a školení v technice, projektovém managementu a logistice.¹⁶⁸ S *Dálněovýchodní státní dopravní univerzitou* ve Vladivostoku organizovalo ARC pravidelně studentské výměny, ale i ostatní akademické a vzdělávací instituce na Aljašce úzce spolupracují se svými se středními školami a univerzitami na RDV, vyučují ruštinu a celkově se snaží o propagaci spolupráci Aljašky a Ruska v této úrovni.¹⁶⁹

I další státy západního pobřeží se významně podílejí na obchodu s Ruskem a RDV, což je z velké části způsobeno námořní dopravou a přístavy, ležícími na pobřeží, které tvoří důležité dopravní uzly. Zejména Kalifornie a Washington patří mezi přední státy USA vyvážející zboží do Ruska.¹⁷⁰ Ve Vladivostoku byla zřízena *Obchodní kancelář státu Washington* patřící v rámci *Programu vznikajících trhů*, jež se zaměřuje primárně na ruský Dálný východ a jihovýchodní Asii.¹⁷¹

V devadesátých letech a počátkem nového desetiletí existovalo mezi západním pobřežím USA a RDV přímé letecké spojení, které procházelo přes Anchorage, avšak to

---

¹⁶⁶ UAA, American Russian Center (ARC) records, <http://consortiumlibrary.org/archives/UniversityRecords/uaa-0046.pdf> (staženo 13. 5. 2012).

¹⁶⁷ Ibidem.

¹⁶⁸ American Russian Center, <http://www.arc.uaa.alaska.edu/pages/affiliatecenters.htm> (poslední přístup 12. 5. 2012).

¹⁶⁹ "Alaska – RFE Relations."

¹⁷⁰ 2011 NAICS Total All Merchandise Exports to Russian Federation,.

¹⁷¹ "Trade Contacts for Export Assistance Resources," Department of Community, Trade and Economic Development, <http://infoserv2.ita.doc.gov/ticwebsite/ned.nsf/d119b694317972e185256d43005b3dbf/9b92448f9c95fe2985256152005adbca!OpenDocument> (poslední přístup 13. 5. 2012).

bylo zrušeno a dnes zde neexistují žádné pravidelné přímé lety.¹⁷² To znesnadňuje přepravu nejen osob, ale i zboží, což pocítují regionální představitelé, firmy, organizace a obchodní společnosti operující na obou stranách severního Pacifiku i zdejší obyvatelé, a volají po opětovném zavedení přímých letů.¹⁷³ Ty by byly prospěšné nejen pro rozvoj turismu a cestovního ruchu, ale především pro místní ekonomické a kulturní vazby.

Díky své poloze na tichomořském pobřeží, mají ruské přístavy jako Vladivostok, Nachodka a Vostočnyj ideální podmínky stát se důležitým obchodním dopravním uzlem v Severovýchodní Asii. Již ve druhé polovině devadesátých let iniciovala AHWG návrh vytvoření dopravního koridoru *Východ-Západ* mezi severovýchodní Čínou a severoamerickými přístavy od Kalifornie po Aljašku, jež by vedla přes ruský Dálný východ.¹⁷⁴ Využitím přístavů v Přímořském kraji by se vytvořila nová námořní obchodní trasa, která by zkrátila dobu přepravy minimálně o čtyři dny, a snížila tak náklady s ní spojené, protože se jedná o přímější variantu nyní používané trasy z čínského přístavu Dalian na pobřeží Žlutého moře.¹⁷⁵ Z projektu by mohly profitovat všechny tři strany. Důležité je, aby na RDV byla vybudována potřebná infrastruktura směrem k čínským hranicím a dále do hlavních center severovýchodní Číny, Harbinu a Čchang-čchun. Problémem zatím zůstává nevyváženost v americko-ruském i americko-čínském obchodu, ale to by se s uvedením koridoru do provozu mělo změnit.¹⁷⁶ USA by mohly investovat do stavby dálnice a železnice na RDV směrem k Číně, v severovýchodní Číně podpořit kapitálem místní podniky a ekonomiku, což by stimulovalo vývoz produktů do Spojených států. RDV by svojí tranzitní rolí získal ekonomicky jak po finanční, investiční i obchodní stránce. Mj. obyvatelé a regionální politici RDV vidí v projektu a zapojení USA v něm vyvážení čínského vlivu v oblasti.¹⁷⁷ V roce 1999 podepsaly regionální vlády všech tří regionů protokol o

---

¹⁷² "Fascinating Facts: Alaska and The Russian Far East," <http://www.gov.state.ak.us/trade/2003/tad/russia/facts.htm> (poslední přístup 13. 5. 2012); "Planning your trip to the Russian far East," Vladivostok Air, <http://www.vladivostokair.us/planyourtrip.html> (poslední přístup 13. 5. 2012).

¹⁷³, Resolution No. 2010-1 (Resolution calling for action to improve trade, communication and transportation to Russian Far East), Advisory Aviation Board, http://dot.alaska.gov/stwdav/documents/AAB/Resolution2010-ImproveTrade_Russian_Far_East.pdf (staženo 13. 5. 2012); Summary Report, 16th Annual Meeting of the Russian American Pacific Partnership 8,13.

¹⁷⁴ "East by West Trade and Transport Corridor Study," <http://www.tumenprogramme.org/news.php?id=137> (poslední přístup 13. 5. 2012).

¹⁷⁵ Menon, „The Balance of Power“, 17; "East by West Trade and Transport Corridor Study."

¹⁷⁶ East by West Trade and Transport Corridor Study; Wishnick, „One Asia Policy“, 73

¹⁷⁷ Wishnick, „One Asia Policy“, 73.

koridoru *Východ-Západ* a od té doby byly vytvářeny odborné studie a výzkumy týkající se ekonomického potenciálu a infrastruktury.¹⁷⁸ Dnes je projekt stále ve zkušební fázi.

Nejkomplexnějším projektem koordinujícím a podporujícím spolupráci mezi státy západního pobřeží USA a ruským Dálným východem je *Rusko-americké pacifické partnerství*, RAPP. Původně se jednalo o vládní *Ad hoc pracovní skupinu* AHWG, která začala pracovat v roce 1995 v rámci Gore-Černomyrdinovy komise, v roce 2003 se však přejmenovala na RAPP a dostala se pod správu nevládní organizace FRAEC.¹⁷⁹

Formálně se jedná o bilaterální mezivládní fórum mezi americkou a ruskou vládou, ale provozuje ho nevládní nezisková organizace. Od roku 2003 do podzimu 2011 to byl FRAEC, od října 2011 je spravováno *Radou pro americko-ruské vztahy* (Council for U.S.-Russia Relations), jež byla zřízena poté, co FRAEC ukončil v září 2011 svoji činnost, aby mohlo *Partnerství* nadále pokračovat, o což se zasloužil jeho výkonný ředitel Derek Norberg.¹⁸⁰ Hlavní kancelář se nachází v Seattlu, ruská kancelář sídlí v Chabarovsku, která funguje v rámci *Meziregionální asociace Dálného východu/Zabajkalí* (Interregional Association of the Far East/Trans-Baikal Region). Do roku 2004 byl program sponzorován vládou Spojených států skrze fondy USAID. Dnes je financován z drtivé většiny kombinací účastnických poplatků z výročních zasedání, a soukromými sponzory, převážně firmami a objekty působícími či sídlícími na západním pobřeží USA jako Boeing, Microsoft, Chevron či přístavy státu Washington.¹⁸¹

RAPP společně s *Nadací pro rusko-americkou ekonomickou spolupráci*, FRAEC zajišťoval a podílel se na realizaci významných projektů. Mezi ně patří projekt Clear-Pac, který zjednodušil a zrychlil systém celních kontrol při vstupu na RDV díky jejich elektronizaci, čímž se čekací lhůta na odbavení zahraničního zboží snížila z devíti na necelé dva dny.¹⁸² Další význačný projekt *Program komunálního partnerství obcí Spojených států a RDV* (U.S.-Russian Far East Municipal Partnership Program) vytvořil systém partnerských měst mezi RDV a západním pobřežím Spojených států, jehož

---

¹⁷⁸ Ibidem.

¹⁷⁹ Russian American Pacific Partnership, Council for U.S.-Russia Relations, <http://www.usrussia.org/10001.html> (poslední přístup 13. 5. 2012).

¹⁸⁰ Council for U.S.-Russia Relations, http://www.usrussia.org/media/ENGrapp17_1.pdf (staženo 13. 5. 2012).

¹⁸¹ Russian American Pacific Partnership.

¹⁸² "CLEAR-PAC: Gateway to Russian Customs," <http://www.fraec.org/?nodeID=242> (poslední přístup 13. 5. 2012).

podpořil a pomohl zrealizovat posílení místního politického vedení a socioekonomický rozvoj obcí a měst na RDV.¹⁸³

Rusko-americké pacifické partnerství je unikátní v tom, že propojuje soukromý a veřejný sektor a přivádí tak dohromady organizace a soukromé společnosti s regionálními a vládními představiteli obou států. Ti se scházejí na každoročním zasedání programu, jehož místo konání se pravidelně střídá každý rok mezi RDV a státy západního pobřeží Spojených států. Zde jsou prezentovány výsledky jednotlivých projektů, iniciativ a typů spolupráce napříč nejrůznějšími sektory v uplynulém roce, a poté navrhovány další postupy či nové projekty a oblasti spolupráce, jež sou v té době aktuální a probírají se možnosti zlepšení a navázání nových partnerství apod. Tato doporučení jsou pak publikována v rámci souhrnné zprávy, jež RAPP veřejně vydává. Výsledky jednotlivých sezení a konferencí jsou poté v rámci výstupních zpráv předávány odpovědným pracovním skupinám bilaterální prezidentské komise a příslušným vládám.¹⁸⁴

---

¹⁸³ “U.S. - Russian Far East Municipal Partnership Program,” FRAEC, <http://www.fraec.org/UserFiles/File/MPP%20Brochure.pdf> (staženo 14. 2. 2012).

¹⁸⁴ Russian American Pacific Partnership, 2010 SUMMARY REPORT, 2., 16th Annual Meeting, 2.

Závěr

S rozpadem Sovětského svazu v roce 1991 se pro Rusko a Spojené státy otevřely nové obzory vzájemných vztahů a spolupráce. Zejména devadesátá léta minulého století představovala optimistickou éru. Avšak neschopnost Ruska, ani s pomocí Spojených států a finančních institucí, transformovat svoji ekonomiku vedla k jeho finanční krizi na konci devadesátých let. Tehdy se objevily první trhliny ve vzájemných vztazích týkající se východního rozšiřování Severoatlantické aliance a konfliktem v Kosovu. Na začátku nového tisíciletí měla vliv na další prohlubování rozporů válka v Iráku, Gruzii či plánovaná výstavba protiraketového systému ve střední Evropě.

Tyto rozpory panující v euroasijské oblasti však příliš nezasáhly do americko-ruských vztahů v oblasti severního Pacifiku, kde mají k sobě tyto státy geograficky, hospodářsky a historicky nejbliže. Oblast ruského Dálného východu po rozpadu SSSR a ukončení subvencování regionu centrální vládou nutně potřebovala produkty, potraviny a kapitál na rozvoj regionu, které mohly Spojené státy nabídnout. Zejména pak státy západního pobřeží USA, jež vstupem do nově otevřeného prostoru sledovaly své ekonomické zájmy. Vzájemná spolupráce se však neomezila jen na její hospodářské aspekty, ale také na ochranu životního prostředí, vzdělávání, podporu rozvoje občanské společnosti a fungující demokratické principy. V devadesátých letech byla spolupráce na svém vrcholu, avšak důsledkem ruské finanční krize roku 1998 její růst oslabil, některé organizace a programy přestaly fungovat a kooperace zažívala útlum. V posledních letech však míra vzájemné interakce opět stoupá, což může být příslibem do budoucna. Spojené státy se však na RDV angažují stále jen okrajově, navzdory faktu, že se jedná především o čistě americké nebo americko-ruské projekty, organizace, vládní nařízení a fondy, jejichž cílem je prosazovat hospodářský a politický rozvoj ruské tichomořské oblasti, ochranu zdejšího vojenským průmyslem a nadměrnou těžbou poškozeného životního prostředí a tím posílení bezpečnosti celého severopacifického regionu.

Na vládní úrovni Spojených států vznikla v posledních dvaceti letech také řada iniciativ a projektů podporujících RDV, které však byly většinou součástí širší finanční pomoci celé oblasti bývalého Sovětského svazu. Mezi nejvýznamnější vládní programy zabývající se RDV patří *Americká agentura pro mezinárodní rozvoj*, USAID mající samostatnou sekci týkající se ruského Dálného východu a *Ad hoc pracovní skupina pro západní pobřeží USA – ruský Dálný východ*, AHWG. Ta i po svém přetvoření na *Rusko*

americké pacifické partnerství, RAPP tvoří unikátní platformu mezi RDV a západním pobřežím Spojených států, v jejímž rámci se setkávají vládní a regionální představitelé se soukromým sektorem. Je tak nyní nejdéle operující organizací věnující se severopacifické oblasti, která působí napříč různými sektory od hospodářství, vzdělávání až po podporu právních principů a vyspělé občanské společnosti. Přesto tvoří americko-ruská spolupráce v severním Tichomoří a pomoc rozvoji její ruské části v rámci vládní úrovně stále jen velmi marginální roli. Jedná se spíše o vedlejší produkty mezivládních aktivit a okrajových projektů, na kterých se nepodílí nejdůležitější vládní činitelé obou států. Výjimku v asijsko-pacifickém regionu tvoří sféra bezpečnostní politiky. Díky podobným zájmům v tomto strategickém regionu se oba státy v posledním desetiletí snaží o větší koordinaci společného postupu a spolupráci v bezpečnostních otázkách týkajících se především Severní Koreje ale přírodních katastrof. Avšak i zde tvoří vzájemná spolupráce stále jen zlomek jejího možného rozměru.

Problémem zůstává roztržičnost jednotlivých projektů a organizací, což snižuje účinnost dosažení požadovaných cílů. Pozitivní je naopak častá propojenost vládního, regionálního a soukromého sektoru a snaha Spojených států v posledních letech o účinnou regionální politiku. Avšak pro prohloubení spolupráce by bylo potřeba vytvořit účinnou koncepci na vládní úrovni a dát tak americko-ruské spolupráci v severopacifické oblasti jasný rámeček. Dlouho bylo Rusko Spojenými státy vnímáno optikou vztahů s Evropou a na úrovni Washingtonu, DC jim nedocházelo, že RDV vyžaduje zvláštní přístup. To se v poslední době mění, díky přesunu zájmu USA a Ruska do pacifického regionu. Vytvořením stabilní spolupráce by tak mohly utvořit silný celek v této oblasti, který by mohl vyvažovat rostoucí vliv, zejména Číny. Vládní představitelé obou států jsou však stále spíše laxní v přístupu ke společné spolupráci v severopacifické oblasti. USA mají potenciál stát se právě v tomto regionu nezatíženým tolik vzájemnými spory z jiných částí světa klíčovým partnerem Ruské federace. RDV by se tak s pomocí amerického kapitálu a technologií mohl stát stabilním regionem a rychleji se začlenit tak do asijsko-pacifické oblasti.

Bude však záležet na vnitropolitické situaci v Rusku, jeho vztahu k Číně, na možnosti vstupu zahraničních firem na ruský trh a na podpoře zahraničních investic, aby mohl být potenciál spolupráce především v hospodářské a bezpečnostní rovině uskutečněn. Regionální představitelé RDV totiž vítají spolupráci a ekonomickou pomoc od vyspělých států severovýchodní Asie a Spojených států, což dlouho kolidovalo

s orientací národní politiky na Čínu. Avšak myslím, že s touhou stát se silnou pacifickou mocností, si i Moskva nyní uvědomuje potřebu spolupráce s těmito státy a bude se tak snažit lavírovat mezi vlivem Číny a USA.

Summary

With the collapse of the Soviet Union in 1991, new possibilities for mutual Russian-American relations and cooperation emerged. The nineties of the last century in particular represented an optimistic era. However, the inability to transform its economy even with the support of the United States and financial institutions led Russia to a financial crisis in the late nineties. At that time, the first divergences in mutual relations regarding NATO's eastern enlargement appeared, followed by the war in Kosovo. In the new millennium, they were violated by the wars in Iraq, Georgia and the intended construction of the missile defense system in Eastern Europe.

However, these divergences in the euroasian area did not have a major impact on the Russian-American relations in Northern Pacific, where these states are closest geographically, economically and historically. In this area, the mutual cooperation which was developing on the regional level at first, was established as early as in the beginning of the nineties of the last century. After the disintegration of the Soviet Union and the end of subsidizing the region by the central government, the Russian Far East area needed commodities, food and financial capital for its development. That could have been offered by the USA, particularly the states on the West Coast, which had an economic interest in the recently opened area. The mutual cooperation not only covered the economic aspects, but also the protection of environment, education, development of the civic society, functional democratic principles and the free market policies. There are primarily American or American-Russian projects, organizations, government decrees and funds, the aim of which is the economic and political development of the Russian Pacific area, protection of the environment, polluted by the local military industry and excessive mining, and thus strengthening the security of the Northern Pacific region. The cooperation climaxed in the nineties, but after the Russian financial crisis in 1998 its growth depreciated, some of the organizations and programs were terminated and the cooperation was in recession. In the recent years, however, the rate of the mutual interaction has been rising again, which might be a positive sign for the future, even though the USA participate on the Russian Far East (RFE) only marginally.

During the last twenty years, many newly established projects and initiatives on the governmental level in the USA began to support the RFE. However, most of them existed merely as parts of a wider financial aid for the whole area of the former USSR. Among the most significant governmental programmes dealing with the RFE is the *U.S.*

Agency for International Development, USAID, which has at its disposal an independent section that focuses on the Russian Far East, the programmes it includes, on their financial support and on the *Ad hoc Working Group U.S. West Coast – Russian Far East*, AHWG. Even after its being changed into the *Russian American Pacific Partnership*, RAPP, the latter one represents a unique platform between the RFE and the Western coast of the USA, which provides an opportunity to hold meetings between governmental and regional representatives, and the private sector. It is thus the longest existing organization dealing with the North-Pacific region, working across various sectors, from economy and education to legal acts support and developed civic society. The American-Russian cooperation in the northern Pacific and the aid provided by the development of the Russian side on the governmental level still plays a rather negligible role though. It seems more accurate to consider them as side products of international activities and marginal projects, on which the most significant governmental representatives of both states do not participate, with the exception of the security politics sphere in the Asian-Pacific region, where both states strive for the improvement of the coordination of mutual interests and cooperation regarding the strategic position of this region in connection with its security risks, represented namely by North Korea, but also by natural disasters. Nevertheless, even this type of mutual cooperation represents merely a fraction of its real potential.

What remains problematic is the fragmentation of the individual projects and organizations, and - excluding the few exceptions – the lack of cooperation between them, which decreases the effectivity of the achievement of the goals required. On the other hand, the positive aspect is the frequent interconnectedness of the governmental, regional and private sector. It is necessary to establish an efficient concept on the governmental level, thus providing the American-Russian cooperation in the North Pacific region with a clearly defined framework.

Použitá literatura

Primární zdroje

- 2010 Census Interactive Population Search.
<http://2010.census.gov/2010census/popmap/ipmtext.php?fl=02> (poslední přístup 20. 4. 2012).
- 2010 Census. Guide to State and Local Census Geography.
http://www.census.gov/geo/www/guidestloc/pdf/All_GSLCG.pdf (poslední přístup 20. 4. 2012).
- 2010 Census. The American Indian and Alaska Native Population: 2010.
<http://www.census.gov/prod/cen2010/briefs/c2010br-10.pdf> (poslední přístup 20. 4. 2012).
- 2011 NAICS Total All Merchandise Exports to Russian Federation.
<http://tse.export.gov/TSE/MapDisplay.aspx>. (poslední přístup 12. 5. 2012).
- Bush, George. “Statement on Signing the FREEDOM Support Act.“ 24. říjen 1992. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley.
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=21658> (poslední přístup 10. 5. 2012).
- Clinton, Hillary. “America’s Pacific Century.“ Speech delivered at the East-West Center, Honolulu, Hawaii, November 10, 2011.
www.state.gov/secretary/rm/2011/11/176999.htm. Poslední přístup 25. 3. 2012.
- Demografičeskij Ježegodnik Rossii 2010. Federalnaja Služba Gosudarstvennoj Statistiki (Rosstat). Statističeskij Sbornik, Moskva 2010.
http://www.gks.ru/doc_2010/demo.pdf (staženo 16. 3. 2012).
- International Monetary Fund.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/weoselco.aspx?g=2001&sg=All+countries> (poslední přístup 25. 3. 2012).
- Joint Statement of the President of the United States of America and the President of the Russian Federation on Cooperation in the Bering Strait Region.
<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/26/joint-statement-president-united-states-america-and-president-russian-fe> (poslední přístup 12. 5. 2012).
- Nařízení prezidenta RF č. 849 “O zmocněnci prezidenta RF ve federálním okrsku“ z 13. května 2000. Sbírka zákonů RF, č. 20, s. 2112, 15. května 2000.

<http://www.rg.ru/2000/05/14/okrug-dok-site-dok.html> (poslední přístup 26. 3. 2012).

- Resolution No. 2010-1. Resolution calling for action to improve trade, communication and transportation to Russian Far East. Advisory Aviation Board. http://dot.alaska.gov/stwdav/documents/AAB/Resolution2010-ImproveTrade_Russian_Far_East.pdf (staženo 13. 5. 2012).

Sekundární zdroje

Monografie a sborníky

- Afonin, Boris M., “Geopolitičeskij i Ekonomičeskij Faktory v Razvitii Dalnego Vostoka Rossii.“ V *The Russian Far East Today: Regional Transformations under Globalization*, Occasional Papers č. 1. Sapporo: Slavic Research Center Hokkaido University, prosinec 2003.
- Akaha, Tsuneo, Pavel A. Minakir a Kunio Okada. “Economic Challenge in the Russian Far East,“ v *Politics and Economics in the Russian Far East: Changing Ties with Asia-Pacific*. ed. Akaha Tsuneo, 49-69. Routledge: London, 1997.
- Azizian, Rouben a Boris Reznik. Introduction to *Russia, America, and Security in the Asia-Pacific*, xiii-xiv. Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2006.
- Burns, Katherine G., “Security Implications of Defense Conversion in the Russian Far East.“ V *Russia’s Far East: A Region at Risk*, eds. Judith Thornton a Charles E. Ziegler, 267-292. Seattle: University of Washington Press, 2002.
- Davis, Sue. *The Russian Far East: The Last Frontier?*. London: Routledge, 2003.
- Downs Roger M. et al., eds., *National Geographic: Almanach Geografie*. Praha: Sanoma Magazines:, 2006.
- Ferguson, Joseph P., Gilbert Rozman a Kazuhiko Togo eds., *Russian Strategic Thought Toward Russia*. New York: PALGRAVE MACMILLAN, 2006.
- Ivanov, Vladimir I., “Russia and the United States in Northeast Asia and the Russian Far East: Economics or Defense?“ V *Politics and Economics in the Russian Far East: Changing Ties with Asia-Pacific*, ed. Akaha Tsuneo, 137-156. Routledge: London, 1997.

- Kotyk, Václav. *Jednota či rozpad Ruska: Ruská regionální politika po rozpadu Sovětského svazu*. Praha: Oeconomica, 2010.
- Leonova, Tamara, „Russia and America: Time of Great opportunity.“ V *Amerikanistika v stranach Tichookeanskogo bassejna*, ed. T.G Bogolepov. (Vladivostok: Dal'nevostočnij Gosudarstvennij Universitet, 2002.
- Lukin, Artyom. “Regionalism in Northeast Asia and Prospects for Russia–US Cooperation.“ V *Russia, America, and Security in the Asia-Pacific*, eds. Rouben Azizian a Boris Reznik eds., 215-230. Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2006.
- Newell, Josh. *The Russian Far East: A Reference Guide For Conservation and Development*. McKinleyville: Daniel&Daniel Publishers, 2004.
- Petrovsky, Vladimir. „The United States in the Asia-Pacific: A Leadership Challenge.“ V *Russia, America, and Security in the Asia-Pacific*, eds. Rouben Azizian a Boris Reznik, 37-49. Honolulu: Asia Pacific Center for Security Studies, 2006.
- Rutland, Petr a Gregory Dubinsky. “US foreign policy in Rusia.“ V *US Foreign Policy*, eds. Michael Cox and Doug Stokem, 257-274. New York: Oxford University Press, 2008. 259-260
- Trenin, Dmitri. “Russian Perspectives on the Global Elimination of Nuclear Weapons.“ V *Russia and the United States*, ed. Barry Blechman, 1-21. Washington, DC: The Henry L. Stimson Center, 2009), http://www.psr-la.org/files/Russia_US_Format_FINAL.pdf, (staženo 25. 2. 2012).
- Thornton, Judith and Charles E. Ziegler. “The Russian Far East in Perspective.“ V *Russia's Far East: A Region at Risk*, eds. Judith Thornton a Charles E. Ziegler, 3-34. Seattle: University of Washington Press, 2002.
- Troyakova, Tamara a Elizabeth Wishnick. “Integration or Disintegration: Challenges for the Russian Far East in the Asia-Pacific Region.“ V *The Russian Far East Today: Regional Transformations under Globalization*, Occasional Papers č. 1. Sapporo: Slavic Research Center Hokkaido University, prosinec 2003.
- Wishnick, Elizabeth. “Regional Dynamic in Russia's Asia Policy.“ V *Russia's Far East: A Region at Risk*, eds. Judith Thornton a Charles E. Ziegler, 293-318. Seattle: University of Washington Press, 2002.

Odborné články

- Andrlé, Jakub. “Depopulace ruského Dálného východu a federální imigrační politka.“ Diplomová práce, Karlova univerzita, 2009.
- Bradshaw, Michael. “The Kremlin, National Champions and the International Oil Companies: The Political Economy of the Russian Oil and Gas Industry.“ *Geopolitics of Energy* 31, č. 5 (květen 2009): 2-14.
<http://www2.le.ac.uk/departments/geography/documents/folder/Geopolitics%20of%20Energy%20-%20MJB%20article-May%202009.pdf> (staženo 12. května 2012).
- Douglas, Rachel. „Russia Seeks To Develop Far East; Invites U.S. Role.“ *Executive Intelligence Review* 37, č. 2, (leden 2010).
http://www.larouche.com/eiw/public/2010/2010_1-9/2010-02/pdf/34-37_3702.pdf (staženo 14. 2. 2012).
- Menon, Rajan a Charles E. Ziegler. „The Balance of Power and U.S. Foreign Policy Interests in Russian Far East.“ *National Bureau of Asian Research ANALYSIS* 11, č. 5, (prosinec 2000): 1-28.
<http://www.nbr.org/publications/nbranalysis/pdf/vol11no5.pdf> (staženo 2. 3. 2012).
- Moltz, James Clay. “U.S.-Russian Relations and the North Korean Crisis: A Role for the Russian Far East?“ *Asian Survey* 45, č. 5 (2005): 722-735.
<http://www.jstor.org> (staženo 2. 2. 2012).
- Thornton, Judith. “The Impact of Nationalization and Insecure Property Rights on Oil and Gas Developments in Russia’s Asia Pacific.“ GIARI Occasional Paper. Seattle: University of Washington, listopad 2009.
<http://www.wasedagiari.jp/sysimg/imgs/wp2009-E07.pdf> (staženo 16. 3. 2012).
- Wishnick, Elizabeth. “One Asia Policy or Two? Moscow and the Russian Far East Debate Russia’s Engagement in Asia.“ *National Bureau of Asian Research ANALYSIS* 13, č. 1, (březen 2002): 39-101.
<http://www.nbr.org/publications/nbranalysis/pdf/vol13no1.pdf> (staženo 25. 2. 2012).
- Trenin, Dmitri. “Russia’s Spheres of Interest, not Influence.” *Washington Quarterly* 32, č. 4, (podzim 2009): 3-22.
<http://csis.org/files/publication/twq09octobertrenin.pdf> (staženo 24. 2. 2012).

Články v tisku, internetové a vládní zdroje

- Adonamis, Mark. "It's time to End the Jackson-Vanik Amendment." *Forbes*, 15. března 2012. <http://www.forbes.com/sites/markadomanis/2012/03/15/its-time-to-end-the-jackson-vanik-amendment/> (poslední přístup 26. 4. 2012).
- Ankov, Vitalij. „Russia Pacific Fleet warships return from U.S.“ *RIA Novosti*. 15. července 2010. http://en.rian.ru/mlitary_news/20100715/159819086.html (poslední přístup 10. 5. 2012).
- Asia-Pacific Center for Security Studies, <http://www.apcss.org/> (poslední přístup 11. 5. 2012).
- Asia-Pacific Center for Security Studies. "Summary of Completed Courses and Outreach Events." <http://www.apcss.org/college/conference/past-conferences/> (poslední přístup 11. 5. 2012).
- Azizian, Rouben. „EXECUTIVE SUMMARY: United States' and Russian Perspectives on Asia-Pacific Security.“ 2.-4. května 2005. <http://www.apcss.org/college/conference/past-conferences/united-states%E2%80%99-and-russian-perspectives-on-asia-pacific-security/> (poslední přístup 12. 5. 2012).
- Alaska Office of International Trade. "2005 Exports to Russia," http://www.gov.state.ak.us/trade/2005/partners/russia_export2005.php#graph (poslední přístup 12. 5. 2012).
- Alaska Office of International Trade. Development. "Alaska – RFE Relations." <http://gov.state.ak.us/trade/2003/tad/russia/relations.htm> (poslední přístup 12. 5. 2012).
- Alaska Office of International Trade. "Fascinating Facts: Alaska and The Russian Far East," <http://www.gov.state.ak.us/trade/2003/tad/russia/facts.htm> (poslední přístup 13. 5. 2012).
- American Russian Center. <http://www.arc.uaa.alaska.edu/pages/affiliatecenters.htm> (poslední přístup 12. 5. 2012).
- Asia-Pacific Economic Cooperation. "About APEC." <http://www.apec.org/About-Us/About-APEC/> (poslední přístup 25. 3. 2012).

- Bubnova, Natalia a Eduard Malayan, Matthew Rojansky, Eric Rubin, “U.S.-Russian Relations and the Bilateral Presidential Commission,” Zpráva z diskuze v centru Carnegie Endowment, Moskva, 11. března 2011. <http://carnegieendowment.org/2011/03/04/u.s.-russian-relations-and-bilateral-presidential-commission/26qd> (poslední přístup 25. 4. 2012).
- California Wine Industry Statistical Highlights. “California Wine Profile 2011.” http://www.wineinstitute.org/files/CA_EIR_Flyer_April_2012_0.pdf (poslední přístup 20. 4. 2012).
- Council for U.S.-Russia Relations, http://www.usrussia.org/media/ENGrapp17_1.pdf (staženo 13. 5. 2012).
- Council for U.S.-Russia Relations. “Russian American Pacific Partnership“ <http://www.usrussia.org/10001.html> (poslední přístup 13. 5. 2012).
- Cossa, Ralph A. et al., „The United States and the Asia-Pacific Region: Security Strategy for the Obama Administration.“ Únor 2009. http://csis.org/files/media/csis/pubs/issuesinsights_v09n01.pdf (staženo 27. 3. 2012).
- Department of Agriculture. “Agriculture: A Cornerstone of Washington's Economy.“ <http://agr.wa.gov/AgInWA/> (poslední přístup 20. 4. 2012).
- Department of Community, Trade and Economic Development. “Trade Contacts for Export Assistance Resources.“ <http://infoserv2.ita.doc.gov/ticwebsite/ned.nsf/d119b694317972e185256d43005b3dbf/9b92448f9c95fe2985256152005adbca!OpenDocument> (poslední přístup 13. 5. 2012).
- Draggeim, Alexandra. “RAPP Works to Improve U.S.-Russian Commercial Relations,” 19. červenec 2010. <http://www.america.gov/st/businessenglish/2010/July/20100719133846FJreffahcS0.508114.html?CP.rss=true> (poslední přístup 10. 5. 2012).
- Drobyševa, Irina. „AHWG – Slowdown because of Low Representation at Regeional Level.“ *Zolotoy Rog*, 8. října 2001.
- East Asian Strategy Report, 1998. “The United States Strategy for the East Asia-Pacific Region 1998.“ <http://www.dod.mil/pubs/easr98/easr98.pdf>, 42 (staženo 2. 3. 2012).

- “East by West Trade and Transport Corridor Study” <http://www.tumenprogramme.org/news.php?id=137> (poslední přístup 13. 5. 2012).
- Embassy of the Russian Federation to the United States. “Russian Consulates in the USA.” http://russianembassy.org/Embassy_eng/Consulate/consulates_us.html (poslední přístup 11. 5. 2012).
- Embassy of the United States in Russia. “U.S.-Russia Foundation for Economic Advancement and Rule of Law.” http://us-russia200.moscow.usembassy.gov/200th/anniversary.php?record_id=tusrif (poslední přístup 11. 5. 2012).
- Far Eastern Federal University. <http://dvfu.ru/en/about-campus/short-information/> (poslední přístup 26. 3. 2012).
- Fenenko, Alexej. „Washington’s Far East strategy: US-China Contradictions Cause Problems for Russian Far East,“ *RIA Novosti*, Valdai Discussion Club, 7. září 2010, http://en.rian.ru/valdai_op/20100907/160495583.html (10. 5. 2012).
- Foundation for Russian American Cooperation. www.fraec.org (poslední přístup 14. 5. 2012).
- Foundation for Russian American Cooperation. “CLEAR-PAC: Gateway to Russian Customs,“ <http://www.fraec.org/?nodeID=242> (poslední přístup 13. 5. 2012).
- Foundation for Russian American Cooperation. “FRAEC’s History. <http://www.fraec.org/?nodeID=315> (poslední přístup 11. 5. 2012).
- Foundation for Russian American Cooperation. “U.S. - Russian Far East Municipal Partnership Program.“ <http://www.fraec.org/UserFiles/File/MPP%20Brochure.pdf> (staženo 14. 2. 2012).
- Governor’s Office of Business and Economical Development. <http://www.business.ca.gov/WhyCA.aspx> (poslední přístup 20. 4. 2012).
- Global Agricultural Information Network. “U.S. Agricultural exports to Russia’s Primorye Region are increasing.“ http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/U.S.%20Agricultural%20exports%20to%20Russia%E2%80%99s%20Primorye%20Region%20are%20increasing_Vladivostok_Russian%20Federation_3-30-2012.pdf (poslední přístup 28. 4. 2012).

- “History of the Nunn-Lugar Program,”
<http://lugar.senate.gov/nunnlugar/history/> (poslední přístup 20. 4. 2012).
- Hoff, Robert. “Russian Far East an Attractive Market or nearby U.S. Exporters.”
AgExporter, listopad 1994.
http://findarticles.com/p/articles/mi_m3723/is_n11_v6/ai_15945568/ (poslední přístup 28. 3. 2012).
- Hurst, Sarah. “Alaska- Chukotka: when cousins reunite,” *openDemocracy* 15. dubna 2011. <http://www.opendemocracy.net/od-russia/sarah-hurst/alaska-chukotka-when-cousins-reunite> (poslední přístup 25. 4. 2012).
- Invest in Russia. “The APEC-2012 Summit.” <http://invest.gov.ru/en/apec/> (poslední přístup 26. 3. 2012).
- Last Great Wild: Russian Far East Conservation Fund, Pacific“About the Fund.”
Environment. <http://lastgreatwild.org/section.php?id=125> (poslední přístup 12. 5. 2012).
- Liskin, Alexandr. „Russia, U.S. Launch Trans-Border Beringia National Park,“ 25/08/2010, *RIA Novosti*, 25. srpna 2010. <http://en.rian.ru/Environment/20100825/160332140.html>. (poslední přístup 12. 5. 2012).
- Oregon's Economy: Overview.
<http://bluebook.state.or.us/facts/economy/economy01.htm> (poslední přístup 20. 4. 2012).
- Peacher, Chemie. „Vladivostok ABC Is Open and Eager to Do Business.“
Business America 116, č. 4 (duben 1995).
http://findarticles.com/p/articles/mi_m1052/is_n4_v116/ai_16866532/ (poslední přístup 11. 5. 2012).
- REMINDER/California to Host Regional Economic Summit With Russian Far East.
<http://www.thefreelibrary.com/REMINDER%2FCalifornia+to+Host+Regional+Economic+Summit+With+Russian+Far...-a062851175> (poslední přístup 11. 5. 2012).
- Russian Far east Regional Initiative. <http://www.ri.sakhalin.ru/eng/ri.htm> (poslední přístup 11. 5. 2012).
- REPORT to the GORE-CHERNOMYRDIN Commission: Joint Subcommittee
U.S. West Coast-Russian Federation Far East Ad hoc Working Group U.S. -
Russian Business Development Committee.

http://www.feedcenter.org/partnerregions/fecenter/G2_97_7/Eg2_97_7.html
(poslední přístup 11. 5. 2012).

- Shared Beringian Heritage Program. “About the Program.”
<http://www.nps.gov/akso/beringia/about/index.cfm> (poslední přístup 12. 5. 2012).
- Shared Beringian Heritage Program. “Current Projects.”
“<http://www.nps.gov/akso/beringia/projects/currentprojects.cfm> (poslední přístup 8. 5. 2012).
- Silicon Valley. “Chart: The 2010 SV150 companies.”
“http://www.siliconvalley.com/sv150/ci_14902728?nclick_check=1 (poslední přístup 20. 4. 2012)
- Summary Report. 16th Annual Meeting of the Russian American Pacific Partnership. Petropavlovsk-Kamčatskij, 13.-14. července 2011.
<http://www.usrussia.org/media/5d7acef94cd14150fff8145ffffe904.pdf> (staženo 28. 4. 2012).
- The Library of Congress. “Committee Reports 108th. Congress (2003-2004).”
Senate Report 108-106. http://thomas.loc.gov/cgi-bin/cpquery/?&dbname=cp108&sid=cp108tNh8j&refer=&r_n=sr106.108&item=&&&sel=TOC_125725&. (poslední přístup 12. 5. 2012).
- UAA. American Russian Center (ARC) records.
<http://consortiumlibrary.org/archives/UniversityRecords/uaa-0046.pdf> (staženo 13. 5. 2012).
- United States Pacific Command.
http://www.pacom.mil/web/Site_Pages/USPACOM/Facts.shtml (poslední přístup 20. 4. 2012).
- University of Washington. Polar Science Institute. “BERING STRAIT: Pacific Gateway to the Arctic.”
<http://psc.apl.washington.edu/HLD/Bstrait/bstrait.html#Publications> (poslední přístup 25. 3. 2012).
- USAID. “Russian Far East.”
http://russia.usaid.gov/programs/cross_sectoral/russian_far_east (poslední přístup 12. 5. 2012).

- U.S. Consulate General in Vladivostok.
<http://vladivostok.usconsulate.gov/abouttheconsulate.html> (poslední přístup 11. 5. 2012).
- U.S. Department of Agriculture. “Vladivostok ATO Office.”
<http://eng.usda.ru/about/vladivostok/> (poslední přístup 30. 4. 2012).
- U.S. Department of Commerce. “Bureau of Economic Analysis.”
<http://www.bea.gov/iTable/iTable.cfm?ReqID=70&step=1&isuri=1&acrdn=1>
(poslední přístup 20. 4. 2012).
- U.S. Department of Commerce. “SABIT: Promoting Partnerships, Generating Results.” <http://www.trade.gov/sabit/>
(poslední přístup 11. 5. 2012).
- U.S. Department of State. “U.S. Government Assistance to and Cooperative Activities with Eurasia.” <http://www.state.gov/p/eur/rls/rpt/c10250.htm>
(poslední přístup 12. 5. 2012).
- U.S. Department of State Dispatch. “Fact sheet: Gore-Chernomyrdin commission - U.S. Vice President Albert Gore, Jr.; Russia Prime Minister Viktor Chernomyrdin.” 24. prosince 1994.
http://findarticles.com/p/articles/mi_m1584/is_n52_v5/ai_16709518/ (poslední přístup 23. 4. 2012).
- U.S. Government Assistance to and Cooperative Activities with the New Independent States of the Former Soviet Union. “FY2000 Annual Report.” leden 2001. <http://www.state.gov/documents/organization/2377.pdf> (poslední přístup 11. 5. 2012).
- “U.S.-Russia Relations.” <http://www.bits.de/NRANEU/US-Russia.htm> (poslední přístup 23. 4. 2012).
- U.S.-Russia Bilateral Presidential Commission 2012 Joint Report. <http://www.state.gov/documents/organization/187041.pdf> (staženo 12. 5. 2012).
- U.S.-Russia Relations: “Reset” Fact Sheet. <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet> (poslední přístup 25. 4. 2012).
- Vladivostok Air. “Planning your trip to the Russian far East.”
<http://www.vladivostokair.us/planyourtrip.html> (poslední přístup 13. 5. 2012).
- Wild Salmon Center. „Programs.“
<http://www.wildsalmoncenter.org/programs/index.php> (poslední přístup 8. 5. 2012).

- Wild Salmon Center. “Accomplishments.”
<http://www.wildsalmoncenter.org/programs/sakhalin/accomplishments.php>
(poslední přístup 8. 5. 2012).
- World Conservation Society. “WCS Russia Projects.”
<http://www.wcsrussia.org/en-us/projects.aspx> (poslední přístup 8. 5. 2012).
- World Resources Institute. “Weyerhaeuser Company: The Next 100 Years.”
http://pdf.wri.org/bell/case_1-56973-233-7_full_version_english.pdf, (staženo 30. 4. 2012).